

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Број 51

София, сбота, 25 февруарий

1933 г.

56. заседание

Четвъртъкъ, 23 февруарий 1933 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариевъ въ 16 ч. 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители	1217
Клетва, Подвеждане подъ клетва народния представи- тель Георги Д. Каравчевъ, замѣстникъ на почи- налия народенъ представитель Адамъ Нейчевъ	1217
Законопроектъ за занаятитѣ. (Първо четене — про- дължение разискванията)	1218
Дневенъ редъ за следващото заседание	1232

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Присъствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Ангеловъ Иванъ, Апостоловъ Драгомиръ, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бурилковъ д-ръ Димо, Василевъ Василъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Йото, х. Галибовъ Юсеинъ, Ганчевъ Миню, Гашевски Никола, Георгиевъ д-ръ Христо, Данаиловъ Георги, Джабарски Стоячъ, Димитровъ д-ръ Георги, Димитровъ Коста Желевъ, Дукочъ Иванъ, Думановъ д-ръ Никола, Ецовъ Борисъ, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Запрянь, Икономовъ Димитъръ, Йордановъ Георги, Казанаклиевъ Георги, Калъповъ Георги, Кемилевъ Никола, Колевъ Петко, Кораковъ Крумъ, Кършовски Крумъ, Лоловъ Господинъ, Манафовъ Христо, М. гулковъ Алекси, Мечкарски Тончо, Молловъ Владимиръ, Момчиловъ Тодоръ, Мошановъ Стойчо, Мърмевъ Петъръ, Наумовъ Александъръ, Николаевъ Александъръ, Николовъ Лазаръ, Петковъ Петко, Петковъ Стефанъ, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Никола, Радевъ Георги, Радоловъ Александъръ, Рангеловъ Раденко, Родевъ Христо, Русиновъ Костадинъ, Смиловъ Боянь, Станковъ Владимиръ, Таковъ Стефанъ, Фенерковъ Петъръ, Филиповъ Стоянь, Цачевъ Цачо, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василъ)

Народниятъ представитель г. Георги Д. Каравчевъ ще положи клетва.

(Свещеникъ Трневъ подвежда подъ клетва народния представитель г. Георги Д. Каравчевъ, който подписва клетвения листъ)

Съобщавамъ на събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

- На г. Йорданъ Косачевъ — 1 день;
- На г. Крумъ Кораковъ — 1 день;
- На г. Христо Мирски — 1 день;
- На г. Димитъръ Ачковъ — 2 дена;
- На г. Христо Манафовъ — 2 дена;
- На г. Александъръ Пиронковъ — 2 дена;
- На г. Цачо Ст. Цачевъ — 3 дни;
- На г. Жеко Желябовъ — 3 дни;
- На г. д-ръ Христо Георгиевъ — 3 дни;

На г. Коста Желевъ — 4 дни и
На г. Йото Василевъ — 10 дни.
Народниятъ представитель г. Тодоръ Бончевъ иска 10 дни отпускъ. Представя медицинско свидетелство. Ползувалъ се е досега съ 12 дни. Които сж съгласни, да се разреши на народния представитель г. Тодоръ Бончевъ исканиятъ 10-дневенъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣзка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ дневния редъ . . .

С. Димитровъ (раб): Искамъ думата.

Председателстващъ Н. Захариевъ: За какво?

С. Димитровъ (раб): Г. г. народни представители! Преди нѣколко дни групата на Работническо-селския трудовъ блокъ депозира пигане специално за терора. На насъ не се отговаря. Това е явно доказателство, че отъ тукъ се подсилва терорътъ долу. Преди нѣколко дни бѣ нападнатъ клубътъ на Работническата партия.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Председателството взема актъ отъ Вашитѣ думи.

С. Димитровъ (раб): Бѣха арестувани повече отъ 20 души. Арестуванъ е секретарътъ на синдикатитѣ и е пребитъ отъ бой. Понастоящемъ е арестуванъ и секретарътъ на Младежкия работнически съюзъ. Така сжщо е арестуванъ и секретарътъ на Работническата партия. Тѣ сж пребити отъ бой въ обществената. Ние протестираме противъ този полицейски тероръ и апелираме къмъ работническитѣ маси да се сплотятъ за борба противъ този тероръ. (Рѣжкоплѣскания отъ работницитѣ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Друго имате ли да кажете? (Възражения отъ работницитѣ) Азъ ви казахъ: председателството взема актъ и ще помоли г. министра да отговори.

Нѣкой отъ работницитѣ: Жени годи ги събличатъ въ участъка!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законо-

проекта за изменение и допълнение закона за събиране прѣбитѣ данѣци.

Г. министърът на финансите го нѣма.

Минаваме на точка втора: първо четене законопроекта за занаятите — продължение разискванията.

Има думата народният представител г. Жеко Желябовъ.

Ж. Желябовъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Следъ редица закони, които народното представителство гласува, ние сме сезирани съ законопроекта за организиране и подпомагане занаятите. Съ тоя законопроектъ се отговаря на една нужда на едно съсловие въ нашата страна, което днесъ, по силата на общитѣ тежки условия, е въ едно бедствено положение.

Азъ не съмъ съгласенъ съ мнението, което се изказа отъ г. Бобошевски, че съ законопроекта не се разрешаватъ ония задачи, които трѣбва да бъдатъ разрешени за подобрене положението на занаятчийството, и че законопроектътъ въ нищо не изменя постановленията на сегашния законъ за организиране и подпомагане на занаятите.

Г. г. народни представители! Ако прочетете исканията, които сѣ били отправени отъ занаятчийскитѣ сдружения и отъ конференциитѣ, които сѣ имали миналата година търговскитѣ камари, станали изразители на тия занаятчийски искания, ние ще видиме, че съ законопроекта се прокарватъ всички тия искания, съ изключение искането за образуването държавна занаятчийска банка, която задача днесъ се поставя да бъде разрешена отъ Централната кооперативна банка.

Г. г. народни представители! Следъ като констатираме, че положението на нашето занаятчийство не е добро; следъ като констатираме, отъ друга страна, че то има условия за съществуване; следъ като констатираме, че занаятчийството въ другитѣ страни се развива все повече и повече; следъ като се разби онуй схващане, което съществуваше до неотдавна, че занаятите при появата на индустрията ще загинатъ, безъ съмнение, ние ще трѣбва да положимъ всички грижи, съ които да подобримъ положението на нашето занаятчийство, тъй както се полагатъ грижи и отъ други държави.

Отъ статистикитѣ, които ни се даватъ, виждаме, че занаятчийството отъ денъ на денъ се увеличава. Докато презъ 1910 г. имаме 67,560 занаятчии, презъ 1920 г. тѣ ставатъ 67,920, днесъ статистиката ни дава тѣхното число 100 хиляди. Също така констатираме увеличението на занаятчийството и въ другитѣ страни, били тѣ земеделски или индустриални. Въ една Германия, където индустрията е най-силно развита, паралелно съ развитието на индустрията виждаме развитието и увеличението на занаятчийството. Въ една Италия също констатираме развитие на занаятчийството. Въ Парижъ, където е концентрирана френската индустрия, констатираме развитие въ голѣмъ размѣръ на занаятите. Ние констатираме също развитие на занаятчийството и въ Англия.

При тая констатация, г. г. народни представители, значи, имаме едно занаятчийско съсловие, което се развива и на което, безспорно, при една здрава държавна политика, при едни здрави държавни разбирания, ще трѣбва да се съзладатъ условия за животъ.

Дали тия задачи, които се поставятъ на разрешение, се разрешаватъ съ този законопроектъ за занаятите? Азъ ще кажа: да, дотолкова, доколкото съ единъ законопроектъ за занаятите може да се разрешатъ заличитѣ досежно занаятчийството. Безспорно, извънъ тоя законопроектъ съществуватъ и други задачи, които ще трѣбва да бъдатъ разрешени, на които ще се спра впоследствие.

Г. г. народни представители, за да не бъда голословенъ въ твърдението си, азъ ще се спра последователно върху измененията, които се правятъ съ законопроекта.

Ние ще видиме, г. г. народни представители, че още въ чл. 1 се дава тонъ, се дава основа на оная политика, на ония разбирания, които трѣбва да легнатъ въ законопроекта. По-рано за занаятѣ се смяташе всѣка професия, а споредъ чл. 1 на законопроекта за занаятѣ се смѣта само оная стопанска дейностъ за преработване материали или за изменение тѣхния видъ, при която преобладава рѣчниятъ трудъ и която се усвоява чрезъ дълго и системно обучение. Азъ смѣтамъ, че ставамъ тълкувателъ на тоя членъ, разбирайки, че съ него се иска да се тури една преграда на желанието на всѣка професия да бъде причислена къмъ категорията на занаятите, за да се ползува отъ облагитѣ, които дава законътъ за занаятите.

Безспорно, г. г. народни представители, въ глава II на законопроекта има много постановления, повторени отъ сегашния законъ за организиране и подпомагане на занаятите, но безспорно е също, че всички хубави постановления на единъ досега действащъ законъ, които сѣмъ оказали благотворно влияние, ще трѣбва да бъдатъ вмѣкнати въ бъдещия законопроектъ по тая материя. Въ глава II на законопроекта азъ събирамъ една засиленна, една здрава регламентация на занаятчиата-майсторъ. Виждаме, г. г. народни представители, че отъ досегашния законъ за организиране и подпомагане занаятите е изхвърлена алинея втора на чл. 5, съ която се дава право на дружества и на частни лица да иматъ занаятчийско предприятие. Изхвърляйки тая алинея, безъ съмнение се регламентира по-добре положението на занаятчиитѣ. Отъ сега натакъ глътната рѣка въ едно занаятчийско заведение ще има занаятчиата съ своя занаятъ, съ своето име, както диктуватъ и постановленията на чл. 3 отъ законопроекта.

Г. г. народни представители! Съ законопроекта се правятъ известни ограничения. Напоследъкъ въ България бѣха надшли чужденци-майстори, които даже не се позаниматъ, не пожелаха да научатъ българския езикъ. Съ новия законопроектъ се правятъ ограничения на тия чужденци-майстори, като се иска отъ тѣхъ въ 2-годишенъ срокъ отъ пристигането имъ въ България и почване работа по занаята да държатъ изпитъ по български езикъ.

Г. г. народни представители! Ще се спра на чл. 7 отъ законопроекта, съ който членъ се задоволява една нужда на занаятчийството. Въ последнитѣ години занаятчийството води редъ борби за премахване държавнитѣ, общинскитѣ, окръжнитѣ и обществени работилници. Тѣ бѣха едно зло за занаятчийството въ нашата страна, защото конкурираха производството на занаятчиитѣ. Има всички условия да бъде конкурирано занаятчийството отъ обществени работилници. Когато тѣ не плащатъ наемъ, когато нѣкои не плащатъ на своитѣ работници, когато държавата ги храня, когато иматъ всичкитѣ условия за полесното произвеждане тоя или оная занаятчийски продуктъ, безъ съмнение тѣ се явяватъ на пазара и продаватъ на много по-ниска цена своитѣ произведения. Съ тоя членъ вече се туря преграда на тия обществени, държавни и окръжни работилници. Азъ не отричамъ доброто влияние, което оказватъ тия работилници, особено затворническитѣ; азъ не отричамъ добрата целъ, която си е поставилъ навремето законодателятъ. Азъ разбирамъ на единъ човѣкъ, който, може би поради лошитѣ условия, въ които се е намиралъ въ миналото, е извършилъ известно престѣпление и по силата на закона трѣбва да излежава своето наказание, въ затвора да му се даде занаятъ, да му се даде професия, за да може, когато излѣзе въ свободния животъ, да посрѣща съ честенъ трудъ своитѣ нужди. Но, г. г. народни представители, имаме случаи, когато нашитѣ кооперативни занаятчийски, когато нашиятъ занаятчи е конкуриранъ въ търгове отъ затворнически работилници. Напр., всичката столарска работа въ новата Земледѣлска банка въ Варна се извърши отъ Видинската затворническа работилница. Нашитѣ занаятчии, нашитѣ дърводѣлци въ Варна не можаха да конкуриратъ Видинската затворническа работилница.

С. Димитровъ (раб): Защото въ затворническата работилница има безплатенъ трудъ.

Ж. Желябовъ (р): Да, защото въ затворническата работилница има безплатенъ трудъ — азъ съмъ съгласенъ съ Васъ. — И по такъвъ начинъ, съ прокарването на чл. 7 отъ законопроекта, се туря преграда, да не могатъ обществени работилници да конкуриратъ частния занаятчи. Това е едно искане, което занаятчиитѣ сѣмъ отправяли отдавна чрезъ своитѣ конференции и съ удовлетворяването на което безспорно отговаряме на една голѣма тѣхна нужда.

По-нататкъ, г. г. народни представители, законопроектътъ урежда положението на чирацитѣ и на калфитѣ. Може да се каже, че сѣмъ запазени въ сѣщата релакция ония членове, които съществуватъ въ действащия законъ и които уреждатъ социалното положение на чирака и социалното положение на калфата. Заслужава внимание отлѣтъ за занаятчийскитѣ сдружения, отлѣтъ за подпомагане на занаятите. Г. г. народни представители! Какъ е запазена свободата на организиране занаятчиитѣ, която е запазена и въ закона отъ 1925 г., и въ закона отъ 1910 г., въ противовесъ на стария законъ за еснафитѣ отъ 1898 г. и 1903 г. Тукъ вече се бие на съзнанието на занаятчиата. И тоя принципъ на свободно организиране, прокаранъ тукъ, е прокаранъ и въ законитѣ на другитѣ държави. Тукъ се развива вече духътъ на солидарностъ, тукъ се бие върху съзнанието на

занаятчиата, защото единъ отъ голѣмитѣ фактори за подобрене положението на занаятчиата, извънъ държавата като факторъ, извънъ общественитѣ институти, безспорно, сѫ занаятчийскитѣ сдружения. И ако действително занаятчийството ще иска напълно да извоюва ония условия, които сѫ необходими, за да може то да просъществува, за да може то да развие своитѣ сили, то трѣбва да прибѣгне къмъ сдруженията. И ние виждаме, че занаятчийски сдружения отъ день на день се основаватъ все повече и повече въ нашата страна; ние виждаме тия сдружения отъ день на день да се увеличаватъ все повече и повече и въ другитѣ държави; ние виждаме какъ занаятчинтѣ, схващайки своитѣ интереси, схващайки задачитѣ, които сѫ общи на тѣхната професия, на тѣхния браншъ, се сдружаватъ и съ общи усилия се борятъ, за да могатъ да иматъ такива условия за животъ, каквито трѣбва да иматъ, за да могатъ да просъществуватъ. Затуй, г. г. народни представители, тия постановления, които сѫ прокарани за сдруженията на занаятчинтѣ, сѫ добри. Задачитѣ, които се поставятъ на занаятчийскитѣ сдружавания, сѫ изброени въ чл. 24 отъ законопроекта.

Въ него се говори за задачата на занаятчийскитѣ сдружения за извоюване по-добри условия за своитѣ членове; за задачата на занаятчинтѣ, като възпитатели на тѣхния помощенъ персоналъ — на калфитѣ и чирацитѣ; за задачата имъ да се сдружаватъ и да образуватъ кооперативни сдружения. И като една нова точка въ този членъ, за разлика отъ стария законъ, ние виждаме, г. г. народни представители, че за постигането на тѣзи задачи ще действуватъ съвмѣстно нѣколко занаятчийски сдружения, които ще образуватъ нѣколко като комитетъ. Това се налага отъ самия животъ. Бюджетитѣ на сдруженията на отдѣлнитѣ браншове не сѫ достатъчни да отговорятъ на задачитѣ на този или оный браншъ; съ тѣхъ не могатъ да се пострѣщатъ всички нужди на отдѣлнитѣ браншове, които се поставятъ за удовлетворение. Когато тия сдружения се съюзятъ и избератъ единъ общъ комитетъ, безъ съмнение, този комитетъ на общото сдружение на отдѣлнитѣ браншове ще разрешава голѣмитѣ задачи, които трѣбва да бждатъ разрешавани не само за отдѣлния браншъ, но общо за занаятчийското съсловие въ нашата страна. И за да иллюстрирамъ мисълта си, че трѣбва да има такива комитети, азъ ще взема единъ примѣръ. Като изключите гр. Пловдивъ, където има единъ занаятчийски домъ, въ който могатъ да се събиратъ занаятчинтѣ отъ различнитѣ браншове, въ който могатъ да се устройватъ курсове, музеи, изложби, въ който може да се дава възпитание на помощния персоналъ на занаятчинтѣ, въ другитѣ градове нѣма общи занаятчийски домове, а ще видимъ, че сдруженията на отдѣлни занаяти иматъ срѣдства. Тѣзи срѣдства, сумирани общо, биха могли да послужатъ за построяване на занаятчийски домъ. Въ Шуменъ, напр., има кожухарско сдружение, което брое 11 члена. По закона трѣбва да има 10 души отъ известенъ занаятъ, за да могатъ да образуватъ отдѣлно занаятчийско сдружение. Това кожухарско сдружение въ Шуменъ има имоти и доходи годишно 60.000 л. Неговитѣ имоти и доходи не могатъ да послужатъ за целитѣ на другитѣ занаятчийски сдружения. Въ единъ моментъ това сдружение остана съ 9 члена и съгласно закона трѣбваше да му бжде отнетъ имотътъ. Тѣ намѣриха единъ занаятчия, на бърза ржка го подготвиха, дадоху му майсторско свидетелство, станаха 10 члена и запазиха своя имотъ. Ако занаятчинтѣ отъ отдѣлнитѣ браншове, образували свои сдружения, не разсѣдватъ така егостично и биха пригърнали общата целъ на занаятчийството въ всички браншове, безспорно, всѣко сдружение ще може да отдѣли отъ своя бюджетъ срѣдства, за да изградятъ общо една сграда, където ще бждатъ поставени на разрешение редицата задачи, които сѫ предвидени въ чл. 24 отъ законопроекта.

На тѣзи комитети, както сѫ предвидени тукъ, както искамъ да разбера, че се иска да бжде прокарано въ чл. 24, безспорно, трѣбва да имъ се дадатъ правата, които по чл. 27 занаятчийскитѣ сдружения иматъ: да могатъ да притежаватъ недвижими имоти.

Г. г. народни представители! Следъ като говорихъ за ролята на занаятчийскитѣ сдружения, следъ като посочихъ задачитѣ на всѣки занаятчия — да развива въ себе си духъ на солидарностъ, на общностъ, на взаимомощъ, да възпитава своя подчиненъ персоналъ — азъ идвамъ на глава III, най-важната въ настоящия законопроектъ: за мѣрки за подпомагане на занаятитѣ.

За подпомагане на занаятчийството въ чл. 30 на законопроекта е предвидено образуването на една секция за занаятитѣ при Министерството на търговията, промишлеността и труда. Тази секция си служи съ следнитѣ

срѣдства: създаване курсове, създаване допълнителни училища, устройване занаятчийски изложби и др. Но най-важниятъ пунктъ отъ този членъ, г. г. народни представители, е: насърчаване създаването на занаятчийски кооперации за общи доставки и за общи продажби, за общо използване машини, мотори и инструменти и на занаятчийски производителни кооперации. Казахъ, съ развитието на духъ на солидарностъ, съ съзнанието на общитѣ интереси, които има занаятчиата, безспорно, се поставя началото на новата стопанска форма, въ която той ще върши своята дейностъ — кооперацията. Ние виждаме, г. г. народни представители, какъ се развива напоследъкъ кооперативното движение въ другитѣ страни. Ние виждаме какъ отъ день на день кооперациитѣ се увеличаватъ. Ние констатираме този фактъ въ Германия; ние констатираме този фактъ въ Англия, констатираме го въ Франция, констатираме го въ Италия, констатираме го и въ Русия. Въ Русия промишленитѣ занаятчийски кооперации се увеличаватъ. Отъ една статистика която имамъ, се вижда, че въ 1930 г. въ Русия е имало 18.363 занаятчийски кооперации срещу 15.994 презъ 1929 г. Броятъ на членоветѣ въ тия кооперации възлиза презъ 1930 г. на 2.000.002, а презъ 1929 г. на 1.460.000. Виждате, че даже и тамъ, където се поддържаше, че занаятитѣ ще загинатъ, че занаятчиата ще се нареди наредъ съ работника, и тамъ вече занаятитѣ сѫ добили една форма на развитие. Трѣбваше презъ 1925 г. Ленинъ, когато турни началото на новата икономическа политика, да признае творчеството, силата и жизнеспособността на занаятчийството. Безъ съмнение, занаятчийството тамъ съществува въ формата на домашна индустрия, но то съществува. И презъ 1927 г. съ декретъ се декларира, че „едрата индустрия за дълго време още не ще бжде въ състояние да задоволява съ своето производство нуждитѣ на селското население; освенъ това тя не може да погълне свободната работна ржка. Домашната индустрия дава препитание на голѣмо число работни ржци“. И тамъ, както виждате, се признава развитието на занаятитѣ. Така че, г. г. народни представители, днесъ вече нѣма държава, нѣма теория, която да отрича жизнеспособността и развитието на занаятчийството.

Казахъ, ние виждаме новата форма на стопанска дейностъ на занаятчинтѣ — кооперацията. По този пътъ трѣбва да вървимъ и ние. Дали ще се приеме тази или онази форма на коопериране, то е въпросъ вече на времето. Ние констатираме, че нашитѣ производителни кооперации не се развиватъ добре, но мислимъ, че имаме добри условия за образуване на кооперации за доставка на сурови материали, за доставка на общи машини, на общи мотори за работа. И въ туй отношение трѣбва да бжде обрнато вниманието на правителството, трѣбва да бжде обрнато вниманието на ония институти, на които е поставена задачата да се грижатъ за развитието и подпомагането на занаятитѣ. Тази задача е предоставена на Българската централна кооперативна банка, предоставена е и на търговско-индустриалнитѣ камари. Азъ не съмъ съгласенъ, г. г. народни представители, съ мнението, което изказа оня день единъ числящъ се къмъ мнозинството народенъ представителъ, че търговскитѣ камари не сѫ изиграли ролята, която би трѣбвало да изиграятъ за подпомагане, организиране и насърчение на занаятитѣ. Азъ въ туй отношение бихъ похвалилъ търговскитѣ камари, защото всички добри инициативи за повдигане занаятчийството, всички добри инициативи за даване възпитание на чираци и калфи въ голѣма степенъ сѫ взимани отъ търговско-индустриалнитѣ камари. Ако четете отчетитѣ, които се даватъ отъ отдѣлнитѣ търговско-индустриални камари, ние ще видите, че голѣмъ брой курсове и изложби сѫ били устройвани отъ търговско-индустриалнитѣ камари. Тѣ трѣбва да бждатъ насърдени въ всѣка една инициатива, трѣбва да бждатъ субсидирани отъ държавата, за да изпълнятъ по-добре своята задача.

Днесъ въ търговско-индустриалнитѣ камари, наредъ съ представители на търговско-индустриалното съсловие, има и представители на занаятчийското съсловие. Днесъ $\frac{1}{3}$ отъ членоветѣ на тия камари сѫ занаятчии. Тѣ сѫ единъ помощенъ персоналъ въ всички ония инициативи, които взематъ търговско-индустриалнитѣ камари. Въ всѣка търговско-индустриална камара има специаленъ занаятчийски отдѣлъ, начело на който стоятъ способни хора, които сѫ се отдали отъ сърдце за развитието и подпомагането на занаятчийството. Така че, като се постави на търговско-индустриалнитѣ камари задачата да се грижатъ за подпомагане на занаятитѣ, камаритѣ ще трѣбва да бждатъ насърдени.

Казахъ, че едно отъ исканията на занаятчинтѣ бѣше да се образува държавна занаятчийска банка. Тая задача се възлага сега на Българската централна кооперативна банка.

Българската централна кооперативна банка и досега е подпомагала занаятчийството; тя подпомага всички ония кооперации, които сж образувани от занаятчийци. Съгласуването на специалния закон за Българската централна кооперативна банка, с който ще бъдем сезирани, още по-добра и по-ефикасна помощ ще се окаже на занаятчийството.

Наредъ съ Българската централна кооперативна банка, г. г. народни представители, наредъ съ търговско-индустриалните камари, наредъ съ държавата — и общините ще трѣбва да отдѣлят повече сръдства за подпомагане на занаятчийството. Въ туй отношение, нека признаемъ, въ бюджетите на общините и държавата се вписватъ много малки суми за поощрение и подпомагане на занаятчийството. Докато ние виждаме въ другите държави, че държавата, общините, камарите хвърлятъ сръдства, за да подпомогнатъ занаятчийците, ние въ туй отношение сме много скромни. Като-че-ли тия суми, които днесъ ще се хвърлятъ за подпомагане на занаятчийството, нѣма да бждатъ утре компенсирани, когато ние насърдимъ това съсловие и му създадемъ по-добри условия на животъ, когато то при едно подобро положение ще бжде редовенъ платецъ и редовно ще може да посръща всички тежоби, които държавата и общината му налагатъ.

Нека, г. г. народни представители, да вземемъ за примѣръ Германия. Тамъ се харчатъ голѣми сръдства за подпомагане на занаятчийството. Да вземемъ за примѣръ Австрия, Виена. Азъ ще ви цитирамъ единъ случай, кждето Виенската община подпомогна занаятчийството въ единъ търгъ, който се състоя въ Берлинъ за една доставка на руското посолство. За нуждите на руското посолство отъ мобили, отъ столарски предмети, се произвежда търгъ. Явиха се германски занаятчийци, явиха се и занаятчийци отъ Виена. Виенската община, желайки да пропагандира, да проагитира своите занаятчийски произведения, желайки да манифестира изкуството на своите занаятчийци, субсидира своето занаятчийство, за да може да даде то по-ниска оферта и по такъвъ начинъ да отбне германските занаятчийци. По такъвъ начинъ се поощрява, г. г. народни представители, едно съсловие въ истинския смисъл на думата. Така че, цитирайки този примѣръ, азъ искамъ да кажа, че нашата държавна и общините ще трѣбва да вписватъ по-големи суми въ своите бждещи бюджети за поощрение и подпомагане на нашите занаятчийци.

Въ чл. 31 отъ законопроекта ние виждаме, че се образува единъ висшъ занаятчийски съветъ въ съставъ, упоменатъ въ члена, който висшъ съветъ въ известни случаи прибѣгва къмъ съдействието на вещи лица. Това е едно хубаво постановление. Тоя съветъ често пакти ще се вслушва въ мнението на специалисти хора, запознати съ занаятчийците, и ще взема предъ видъ изказаните отъ тяхъ мнения.

Г. г. народни представители! Нѣкои отъ ораторите по законопроекта се противопоставиха на числото 15 члена, което се изисква за образуването на кооперация. Азъ мисля, че туй число трѣбва да сществува. Ние трѣбва да насърдимъ нашето занаятчийство да се сдружава все повече и повече. Не трѣбва да остане цифрата 7, тъй както е предвидена въ закона за кооперативните сдружения. Числото 15 е измѣнено. По такъвъ начинъ ще се създаде подтикъ, желание у занаятчийството да образува по-здрави и по-мощни кооперации.

Г. г. народни представители! Ние виждаме, че се даватъ специални облаги на занаятчийските кооперации, които ще произвеждатъ ония предмети, ония сурови материали, за които известни индустриални предприятия иматъ специални облаги. По такъвъ начинъ се засилва положението на тия кооперации. Тѣ иматъ вече безмитенъ вносъ. Така че, използвайки съвременните орѣдия на производство, нагаждайки се къмъ съвременните условия на техниката изобщо, усвоявайки съвременните прийоми на производство, тѣ ще могатъ да се борятъ съ редица индустриални предприятия. Такива облаги се даватъ на кооперациите и въ другите страни. Кооперирани занаятчийците, тѣ ще могатъ много ефикасно да се борятъ съ ония индустриални предприятия, които произвеждатъ сщитите предмети. Нека подчертая, г. г. народни представители, и да потвърдя своята мисъл — че занаятчийците могатъ да конкуриратъ редица индустриални предприятия вследствие факта, че тѣ въ изработката на предметите влагатъ своята естетика, своя личенъ вкусъ и своите разбирания. Ако въ индустрията производството е машинизирано, ако тамъ обикновениятъ работникъ, поставенъ на машината, ще трѣбва да извади този или оня продуктъ, при занаятчийците, безспорно, е вложена амбицията, е вложенъ гениятъ на българския за-

наятчийци. И трѣбва да признаемъ, че имаме занаятчийци, които могатъ да конкуриратъ въ всѣко отношение — и по естетика, и по разбиране, и по трудъ — занаятчийците въ другите страни. По такъвъ начинъ, когато занаятчийците бждатъ кооперирани, тѣ ще могатъ да се борятъ съ индустрията. Въ желанието си да се вложи въ тия кооперации и машината като едно помощно сръдство, да се достави общъ моторъ, обща механическа сила, безспорно, тѣ ще бждатъ улеснени отъ държавата, ще бждатъ улеснени отъ търговско-индустриалните камари.

Г. г. народни представители! За да докажа силата на моята мисъл, че кооперациите могатъ да биятъ индустрията въ известно отношение, . . .

Ц. Бобошевски (д. ср): Да може, разбира се.

Ж. Желябовъ (р): . . . вземамъ за примѣръ Англия, кждето въ града Шефилдъ се произвеждатъ известни добри ножчета и други желѣзни и стоманени издѣлия. Тамъ, покрай фабриките, сществуваатъ огдѣлни занаятчийски работилници. Тия работилници въ групи отъ по 80—90 сж една до друга, използватъ механическата сила и по тоя начинъ съ своето производство на ножчета и други желѣзни стоманени издѣлия биятъ индустриалното производство, . . .

Ц. Бобошевски (д. ср): И въ Габрово идете и вижте това.

Ж. Желябовъ (р): . . . биятъ всички други ножчета и желѣзни издѣлия, които се произвеждатъ отъ фабриките. Защо? Защото, както казахъ, тукъ вече занаятчийята влагатъ своето разбиране, своя грулъ, своя гений, своята естетика. Ако днесъ занаятчийята процъвтѣва, то е вследствие на факта, че трѣбва да се достави известна стока по вкуса на клиента, по неговото разбиране, по неговото удобство.

Г. г. народни представители! Казахъ, първата форма на кооперацията, която може да добне широко разпространение у насъ, е кооперацията за общи доставки на сурови материали. Втората форма е тая за доставка на механическа двигателна сила — моторъ и т. н. — и тия сжщо може да добне у насъ разпространение, тъй както е добила разпространение въ другите страни. Азъ ще ви посоча само единъ примѣръ, за да видите какъ се развиватъ тия механически работилници въ другите страни. Да вземемъ за примѣръ Германия — тамъ, кждето се полагатъ голѣми усилия за развитието на занаятчийството, тамъ, кждето се създаватъ добри условия за неговото процъвтѣване. Тамъ презъ 1901 г. е имало 986 занаятчийски работилници, които използватъ механическа или електрическа енергия; презъ 1910 г. тия работилници ставатъ 7.023; презъ 1914 г. — 19.587; презъ 1926 г. — 47.945 и презъ 1929 г. — 61.111. Вие виждате какъ кресчендо, какъ усилено се развиватъ тамъ тия механически работилници. Това се констатира и въ другите държави. Днесъ като помощно ефикасно сръдство въ занаята се използва електричеството, използва се машината, използва се парата. Сщщото развитие ние констатираме и у насъ. У насъ имаме вече приложение на механическата енергия въ занаятчийците — така, напр., въ хлѣбопекарството, въ столарския браншъ, въ металургията и т. н. Днесъ занаятчийята турятъ своето заведение не само нови и по-усвършенствувани инструменти, но и машини — да кажемъ, единъ стругъ — които се каратъ съ електрическа енергия. Ако ние модернизираме и механизираме нашите занаятчийски работилници, като въведемъ тамъ, кждето бжде възможно, машината; ако ние насърдаваме нашите занаятчийци съ тия кооперации, които се образуватъ; ако държавата имъ помага — безъ съмнение, ние ще можемъ да поставимъ нашето занаятчийство на нужната висота.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се спра на другите дребни постановления. Азъ ще се спра въ заключение на ония задачи, които предстои да бждатъ реализирани, за да може да се подобри положението на нашия занаятчийци.

Съ тоя законъ до голѣма степенъ ние ще подпомогнемъ нашия занаятчийци въ смисълъ, че му даваме единъ подтикъ за коопериране, въ смисълъ, че му даваме една помощ въ видъ на кредитиране отъ Централната кооперативна банка; ние му даваме една помощъ чрезъ търговско-индустриалните камари; ние му даваме една помощъ, като освобождаваме отъ мито всички ония сурови материали, които сж необходими за неговото производство, за които сурови материали сж получили облаги индустриалните предприятия — внасятъ ги безъ мито. Ние поощряваме нашия занаятчийци, като му даваме възможностъ да пренася по българските държавни желѣзници съ намалена такса стоки, които ще преработи за износъ; ние го поощря-

ваме, като му даваме възможност да изнася безъ мито своитѣ произведения.

Г. г. народни представители! Азъ ще се спра и на въпроса за износа. Ние не правимъ износъ на наши занаятчийски произведения, но ние можемъ да правимъ такъвъ, ако заработимъ въ това отношение. Ние виждаме, че Австрия и Германия, съ тѣхнитѣ специални занаятчийски камари създаватъ всички условия да се изнасятъ произведенията на тѣхнитѣ занаятчи. И въ нашата страна имаме заложби за едно добре развито занаятчиство. Ние можемъ да изнасяме бѣвичи, ние можемъ да изнасяме грѣнци, ние можемъ да изнасяме дърводѣлски произведения, можемъ да изнасяме коли. Нашитѣ коли въ много отношения конкуриратъ колитѣ които се правятъ въ други страни. И въ туй отношение държавата трѣбва да се замисли да създаде условия, за да изнасяме произведенията на нашето занаятчиство, които произведения, бждете увѣрени, ще конкуриратъ въ много отношения произведенията въ другитѣ страни.

Това е, г. г. народни представители, което се дава съ настоящия законопроектъ.

Но наредъ съ условията — които, безъ съмнение, се създаватъ съ настоящия законопроектъ — за едно подобно положение на нашия занаятчи, съществува, г. г. народни представители, и голѣмата проблема за задълженията на нашия занаятчи. Нашиятъ занаятчи днесъ е притиснатъ отъ своитѣ дългове. И тоя законъ нѣма да му даде ефикасна подкрепа въ пълнеъ смисълъ на думата, ако ние не облекчимъ нашия занаятчи отъ тежкото положение, въ което той е изпадналъ вследствие задълженията, които тежатъ върху него. Какви ще бждатъ тия облекчения — дали ще се даде една по-дълга отсрочка за извършване плащанията, дали ще бждатъ намалени лихвитѣ на тия задължения — то е въпросъ, който ще трѣбва да бжде разглежданъ съ пълна сериозностъ отъ правителството. И азъ не се съмнявамъ, че това ще бжде сторено. Нѣма съмнение, че тия облекчения трѣбва да бждатъ направени безъ да се раздрусатъ устоитѣ и основата на ония кредитни учреждения, които сж създадени отъ занаятчиата. Занаятчиството днесъ дължи 1 милиардъ лева на популярнитѣ банки и 800 милиона лева — на други кредитни институти. И затуй казвамъ, че ония облекчения, които ще трѣбва да бждатъ дадени, не трѣбва да бждатъ такива, че да разрушатъ кредитнитѣ учреждения, които сж създадени отъ спестяванията на занаятчиата, отъ неговия трудъ.

Г. г. народни представители! Правителството, схващайки че трѣбва да бжде подобро положението на нашия занаятчи и въ друго отношение, е раздало вече на народното представителство и скоро ще сезира — изглежда, навѣрно тия дни — Народното събрание съ законопроекта за наемитѣ Това е единъ голѣмъ въпросъ, който сжщо трѣбваше да бжде разрешенъ. Занаятчиството отдавна искаше намалението на тия наеми. Тоя занаятчи, който наема дюкянъ, да кажемъ, отъ единъ недобросъвъстенъ наемадавецъ — вследствие на това, че тамъ е свързанъ съ своето занятие и че всѣко премѣстване ще се отрази гибелно върху неговата работа, върху неговото занятие, не може да напусне тоя дюкянъ и е принуденъ да плаща голѣмъ наемъ. Съ законопроекта за наемитѣ, който ни се раздаде, се намаляватъ наемитѣ на занаятчинтѣ. И въ това отношение подпомагаме нашия занаятчи.

Така изпълнени задачитѣ, г. г. народни представители, отъ страна на правителството, азъ мисля, че при тия условия на живота, при които се намира нашата страна правителството на Народния блокъ дава максимума, който може да се даде, за подобрене положението на занаятчиството.

Азъ намирамъ, че съ законопроекта за занаятчинтѣ се отговаря на ония задачи, които си бѣше поставило за разрешение самото занаятчиство. И затова отъ името на групата, отъ която изхождамъ, азъ заявявамъ, че ние ще гласуваме за законопроекта за занаятчинтѣ. Ще гласуваме, защото считаме, че съ тоя законопроектъ се създаватъ условия за животъ на едно будно и здраво съсловие у насъ, което играе голѣма роля въ стопанския животъ на страната. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Безспоренъ фактъ е, че голѣма частъ отъ на-

селението на нашата страна се препитава чрезъ занаяти. Следъ земледѣлчинтѣ, занаятчинтѣ въ България съставляватъ второ по голѣмина и значение производствено съсловие. Какъвъ е броятъ на занаятчинтѣ въ България, азъ не можахъ да установя, въпреки че обходохъ редица учреждения въ столицата, въ които предполагахъ, че ще намѣря нужнитѣ сведения, за да се добера до истинската бройка на занаятчинтѣ въ България. За броя на занаятчинтѣ въ нашата страна не ни дава сведения, за голѣмо съжаление, и г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда въ мотивитѣ на своя законопроектъ. Все пакъ отъ частични сведения, които намираме тукъ-таме, може съ приблизителностъ да се твърди, че броятъ на занаятчинтѣ въ България, заедно съ тѣхнитѣ помощници — чираци и калфи — не ще да е по-малкъ отъ 130 хиляди души и по-голѣмъ отъ 150 хиляди души. Само въ София, г. г. народни представители, споредъ сведения отъ една анкета на Сѳийската търговско-индустриална камара, има 4.200 занаятчийски работилници, въ които сж заети крѣгло 5800 майстори и 13.200 работници. Или чрезъ занаятчийски трудъ въ столицата изкарватъ прехраната си крѣгло около 19 хиляди души български граждани — майстори, чираци и калфи.

При тия факти, г. г. народни представители, ясно е защо икономическата политика на държавата не може да остави безъ внимание и грижи занаятчинтѣ и тѣхното производство. Грижитъ за занаятчинтѣ и занаятчийското производство у насъ, въ България, трѣбва да бждатъ и по-голѣми, дори и по-специални, затова защото у насъ индустриалното производство не е още напълно развито; въ много дори стопански области то е въ едно зачатъчно състояние, и затова ние виждаме, че въ много области — и особено въ нѣкои отъ тѣхъ — занаятчинтѣ и занаятчийското производство водятъ упорита борба за своето запазване.

Г. г. народни представители! Разглеждайки законопроекта за занаятчинтѣ отъ трибуната на Народното събрание, мнззина представители на партиятъ изразиха мнението, поддържаха становището, че държавата въ своята стопанска политика е полагала доста, дори голѣми грижи за подпомагане на занаятчинтѣ и на занаятчийското производство. Ще позволимъ, г. г. народни представители, на мене и на парламентарната група, отъ която произхождамъ — социалдемократическата — да не сподѣляме това становище. Напротивъ, ние трѣбва да констатираме и да подчертаемъ, че държавата е проявила къмъ занаятчинтѣ и къмъ занаятчийското производство върде малки, за да не кажемъ почти никакви грижи.

Ц. Бобошевски (д. ст): Много казано!

Д. Нейковъ (с. д): Ето защо занаятчинтѣ днесъ въ България сж едно отъ най-обедѣлнитѣ, отъ най-онеправданитѣ, отъ най-подтиснатитѣ съсловия въ нашата страна. Причинитѣ, уважаеми г. Бобошевски, сж много интересни и азъ ще се спра на тѣхъ — надѣвамъ се — нѣма да ги пропусна. За мене е важенъ фактътъ — да го констатираме и по-нататкъ да чертаемъ политиката на държавата, въ връзка съ законопроекта, който ни се предлага въ подкрепа на занаятчинтѣ.

Но мене ми се струва, че фактътъ безспоренъ е, че занаятчинтѣ сж наистина оставени безъ всѣкаква грижа отъ страна на държавата; че занаятчинтѣ днесъ сж много обедѣлби; че занаятчинтѣ сж едно отъ най-онеправданитѣ съсловия. Днесъ, г. г. народни представители, може да се твърди, че положението на занаятчинтѣ въ България е вече основно разклатено, че то дори мжчно ще може да се поправи и заздрави; че занаятчийското производство едвамъ крета.

Наистина, г. г. народни представители, ние виждаме, че у насъ има доста занаятчи и занаятчийски работилници. Обаче стопанската история на нашата страна и опитътъ, който ние сами имаме отъ живота, ни показватъ, че много занаятчи и занаятчийски производства отдавна сж пропаднали и занаятчинтѣ сж пролетаризирани — станали сж работници или сж заловили друга занаятия, за да препитаватъ своитѣ семейства. Животътъ ни показва, че много занаяти днесъ за днесъ се борятъ за своето съществуване; че ежедневно въ нашата страна се затварятъ занаятчийски работилници и пропадатъ занаятчи, като тѣ и тѣхнитѣ семейства оставатъ на улицата и на произвола на съдбата. Има, наистина, доста много занаятчи, които се държатъ и придържатъ още о своитѣ занаяти, но тия занаяти носятъ за занаятчинтѣ днесъ — и особено днесъ, отъ 4—5 години насамъ —

само страшни лишения, мизерия, гладъ и все по-голъми и по-голъми задължения!

Г. г. народни представители! Въобще положението на занаятчийтѣ въ последнитѣ години е много затруднено. На много мѣста — говоря за голѣмото болшинство отъ занаятчийтѣ — тѣ въ своя животъ сѣ поставени по-зле дори отъ квалифициранитѣ работници. Занаятчийтѣ не могатъ да припечелятъ за своето изхранване и толкова, колкото нѣкои категории работници изкарватъ. Въобще, сѣ една речъ, много малко сѣ днесъ въ България ония занаятчици, които стоятъ твърдо на краката си, които изкарватъ сигурно своята прехрана, които що-годе сѣ гарантирани днесъ за днесъ — като не говоримъ за утрешния денъ.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да обърна вниманието ви още върху другъ единъ фактъ, който вървамъ, че въ различнитѣ срѣди въ Парламента тоже ще намѣри едно потвърждение. Това е фактътъ, че днесъ българскитѣ занаятчици сѣ едно отъ съсловията, които сѣ отдадени на много тежъкъ, изнурителенъ, изтощителенъ физически трудъ. Занаятчийтѣ работятъ по 12, 14, 15, дори 18 часа на денонощие. За тѣхъ нѣма и най-обикновената почивка, за тѣхъ нѣма курорти, за тѣхъ нѣма бани, за тѣхъ нѣма ваканции, за тѣхъ нѣма почивки, за тѣхъ нѣма болници — въобще за тѣхъ нѣма абсолютно никаква държавна и обществена подкрепа за запазване на тѣхнитѣ физически и морални сили. Само на изтощителния трудъ и на преголѣмитѣ икономии и ограничаване на своитѣ нужди днесъ занаятчицата може да разчита, че ще свърже двата края на своя стопански и на своя семеенъ бюджетъ.

Но, г. г. народни представители, ако този фактъ е вѣренъ и ако ние всички сме единодушни, че наистина занаятчийтѣ сѣ едно отъ най-измѣненитѣ съсловия въ нашата страна, ние трѣбва да посочимъ на още единъ фактъ — а именно, че занаятчийтѣ работятъ и живѣятъ при много тежки, при много мизерни условия. Обикновенитѣ занаятчийски работилници се камиратъ въ полусрутени бараки, въ малки, тъмни, влажни, мрачни дюкячета, а въ много случаи занаятчийтѣ работятъ и въ крайно нехигиенични помѣщения, въ избѣ и т. н. и т. н.

Г. г. народни представители! Тукъ се зададе въпросъ: ако това е така — а то, безспорно, е така — коя сѣ причинитѣ на това тежко, на това отчаяно, непоносимо, бихъ казалъ азъ, положение на занаятчийтѣ?

Ето, наистина, много важниятъ въпросъ — да намѣримъ причинитѣ за това тежко положение. И само тогава ние можемъ да посочимъ и съответнитѣ срѣдства, чрезъ които бихме могли да премахнемъ тѣзи причини за лошото положение на занаятчийтѣ; само тогава ние бихме могли правилно да се произнесемъ и върху всичкитѣ ония положения въ новия законопроектъ за занаятчийтѣ въ България, който ни поднася днесъ г. министерствътъ на търговията, промишлеността и труда.

Г. г. народни представители! Много сѣ днесъ причинитѣ, които съзаватъ, които отегчаватъ занаятчийското производство и живота на българскитѣ занаятчици. Безспорно е, че ние не можемъ да разгледаме всичкитѣ тия причини въ рамкитѣ на една парламентарна речъ по въпроса. Обаче ние сме длъжни да посочимъ — така, както ги разбираме — по-важнитѣ отъ тѣхъ.

На първо мѣсто, г. г. народни представители, ние, социалдемократитѣ, считаме, че причината за тежкото положение на занаятчийтѣ, на занаятчийското производство въ България, е машинното производство, е индустриалното производство, което, знаете, за постигането на своитѣ цели и задачи си служи съ срѣдства недостъпни за занаятчийтѣ и занаятчийското производство. Едрото индустриално производство си служи съ много голѣми капиталы, добити по най-различни начини, на национална или на интернационална, международна почва. На второ мѣсто, едрото индустриално производство има възможностъ, преди занаятчийтѣ, да въведе съвършени технически приспособления, които сѣ едно голѣмо преимущество на това производство предъ занаятчийското. На трето мѣсто, г. г. народни представители, едрото индустриално производство има възможностъ да организира и да подраздѣли труда на участващитѣ въ производството по начинъ, щото тоя трудъ да бѣде много по-производителенъ отъ труда въ занаятчийското производство.

Г. г. народни представители! Въ изреждането срѣдствата, съ които си служи едрото индустриално производство, азъ не мога да не спомена и това, че то всѣкога въ нашата страна се е ползувало съ голѣми симпатии на

управляващитѣ, на държащитѣ властта: давани сѣ му привилегии и насърчения отъ най-различно естество. И по този начинъ сѣ го поставили въ по-благоприятни условия за по-голъмъ просперитетъ въ сравнение съ занаятчийството.

С. Тошевъ (раб): Презъ ваше време сящото бѣше.

Д. Нейковъ (с. д): Не на последно мѣсто, уважаеми г. г. народни представители, едрото индустриално производство има възможностъ да конкурира, да разслабва, да разсилва, да погубва въ много отношения дребното занаятчийско производство поради това, че едрото индустриално производство може да организира по единъ по-методиченъ, по единъ по-системенъ начинъ пласмента на своитѣ произведения.

Г. г. народни представители! Всички тия преимущества на индустриалното производство му даватъ възможностъ въ едно по-кратко време да произведе по-голъмо количество и по-евтини продукти, а същевременно и да намира начини за по-успѣшно пласиране на тия продукти, отколкото произведенитѣ отъ занаятчийството продукти.

Г. г. народни представители! Отъ трибуната, по поводъ дебатирането на този законопроектъ, се изнесоха, споредъ мене, много смѣли мисли и становища, на всѣки случай неподкрепени достатъчно съ данни за това, дали занаятчийството въобще, и частно въ България, е затруднено отъ конкуренцията на едрото индустриално производство и дали поради това занаятчийството е въ упадъкъ или пъкъ то, както нѣкои казаха тукъ, се намира едва ли не въ възходъ. Мене ми се струва, че както въ много случаи, истината и тукъ е нѣкъде по срѣдата. Но ние не можемъ, преди всичко, да не подчертаемъ — а това ни показаватъ въобщо — че тамъ, където се явява машинното производство, че тамъ, където въ стопанския животъ се явява едрото индустриално производство, то веднага оказва влияние върху дребното занаятчийско производство, почва да го притиска и стѣснява и последното рано или късно — рано или късно, казвамъ, защото занаятчийтѣ не всѣкога, по много причини, загиватъ веднага следъ явяването на едрото индустриално производство — но рано или късно занаятчийтѣ, притиснати, най-после сѣ принудени да отстъпятъ предъ конкуриращото ги едро индустриално производство.

Г. г. народни представители! Безспорно че има области въ нашия стопански животъ, където по една или друга причина капиталътъ и едрото индустриално производство не сѣ проникнали. Има и области, където тѣ не могатъ да конкуриратъ на дребното занаятчийско производство, което намира все пакъ, въпрѣки общото правило, добри условия за развитие, за напредъкъ, въобще за просперитетъ. Има области въ нашия стопански животъ, където се произвеждатъ продукти съ целъ да бѣде задоволенъ нѣкой по-изтънченъ вкусъ, и въ тия области машинното производство, наистина, не е могло и мъчно ще може да проникне и да конкурира занаятчийското производство. Напр., при изработването на елегантни дрехи, на луксозни обуща, на златарски украшения, на рѣзбарски издѣлѣния, на редица дърводелски издѣлѣния и украшения, тамъ, където въобще изтънчениятъ вкусъ изисква индивидуални усилия въ занаятчийското производство, а не общитѣ усилия на труда въ индустрията, въ тия области индустриалното производство не е проникнало и животътъ ни показва, че твърде мъчно ще може да проникне. Но, г. г. народни представители, редомъ съ това въ нашия животъ има занаятчий-майстори и занаятчийски работилници, които, отъ гледна точка на сега съществуващия законъ и на законопроекта, който ни се предлага, и отъ гледна точка на възгледитѣ на мнозина отъ ораторитѣ, които се изказаха по законопроекта, привидно само сѣ занаятчици. Ако се вгледаме малко по-основно въ тѣхъ, ние ще видимъ, че тѣ не сѣ нищо друго, освенъ подчинени на търговския капиталъ. Идете, г. г. народни представители, въ околноститѣ на София и на много голѣми градове въ България, ние ще видите занаятчици и занаятчийски работилници, обаче тѣзи занаятчици и тѣхното производство отдавна сѣ загубили своята самостоятелностъ. Тѣ не сѣ въ контактъ направо съ производителитѣ, тѣ не произвеждатъ направо за пазара, тѣ не произвеждатъ по поръчка, тѣ сѣ работилници на голѣми търговци, по витринитѣ на които ние виждаме производството на тия занаятчийски работилници и занаятчици. Въ София обущари, шивачи на горни дрехи — на палта, на долни дрехи, на бѣло и редица още предмети отъ масово производство се произвеждатъ отъ самостоятелнитѣ занаятчици, но тѣ сѣ предмаи вече на търговския

капитал, на който занаятчиите и занаятчийските работници сж въ пълно подчинение.

Г. г. народни представители! Позволих си да направя тѣзи констатации, за да подчертая, че не бива да си правимъ илюзии, каквито нѣкои кржгове у насъ, дори и между занаятчиите, си правятъ, че съ настръхването и подкрепата на занаятчийското производство ние можемъ да отидемъ дотамъ, че да конкурираме дори и едрата индустрия, индустриалното производство. Това, г. г. народни представители, не е желателно, не е възможно, нито е потребно. Въобще съ закрила на занаятчийския трудъ, закрила и подкрепа, която ние, социалдемократите, сме поддържали, поддържаме и ще поддържаме — не бива да се смѣта, че можемъ да отидемъ противъ естественото стопанско развитие, противъ индустриалното производство, съ една речъ, противъ стопанския прогресъ. Ние сме длъжни да подкрепимъ, да подпомогнемъ ония занаятчийски производства, които въ България, поради редъ причини и главно поради това, че още не сж застрашени отъ индустриалното производство и поради факта, че тѣ съществуватъ и даватъ препитание, както казахъ, на голѣмъ брой български граждани, иматъ изгледи да съществуватъ и още да даватъ препитание на своите майстори и въобще на своите работници.

Г. г. народни представители! Въ желанието си да посочимъ — г. Бобовешки Nota bene — една отъ голѣмитѣ прѣчки на занаятчийството въ България, ние трѣбва да подчертаемъ, че войните нанесоха най-голѣмия, бихъ казалъ, катастрофалния ударъ на занаятчиите и на занаятчийското производство.

Ц. Бобовешки (д. сг): Казахме го и ние.

Д. Нейковъ (с. д): Много отъ занаятчиите, да не кажа почти всички, бѣха мобилизирани и изпратени по различните бойни полета. Тѣ бѣха принудени да затворятъ своите дюкянчета и да оставятъ своите семейства по домовете — и тѣ самите по фронтовете — безъ достатъчно срдства за съществуване, вследствие на което, г. г. народни представители, тия семейства сж били принудени да използватъ инвентарите, да ги продадатъ, да ги разпилѣятъ. И когато занаятчиите се демобилизираха и се върнаха по своите домове и въ своите работилници, тѣ се видѣха въ невъзможностъ да продължаватъ своите занятия поради липса на най-елементарния, на най-нужния инвентаръ. Голѣма частъ отъ занаятчиите пропаднаха веднага следъ войните. Много отъ тѣхъ, за да си набавятъ инвентаръ, направиха отново много голѣми задължения, които продължаватъ още да имъ тежатъ, да ги измъчватъ и отъ които тѣ и до днесъ още не сж могли да се освободятъ. Въ това отношение каузата на занаятчиите въ България и въ цѣлия свѣтъ е обща кауза на ония съсловия въ нашата страна — земледѣлци, работници, занаятчи, всички дребни съществуващи, 9/10 отъ народа, въобще народътъ — които иматъ всички интересъ да се борятъ най-енергично срещу войните и срещу тежките послѣствия, които неминуемо войните, и когато сж победоносни, и когато свършватъ съ поражение, носятъ. Тѣ носятъ стопанска разруха, носятъ упадъкъ въ стопанството и въ поминъка на производствените съсловия.

Г. г. народни представители! По-нататкъ, една отъ съществените прѣчки, а може би днесъ за днесъ най-съществената прѣчка за занаятчийското производство и за производството въобще; прѣчка, съ която неминуемо ще се сблъска и новиятъ законопроектъ на г. министра на търговията, индустрията и труда, е намалената вече до минимумъ покупателна, консомативна способностъ на широките народни маси. Занаятчиията днесъ излиза съ своето производство на пазара и тамъ той срѣща преди всичко селянина, работника, другите занаятчи; той срѣща всички дребни съществуващи въ нашата страна, той срѣща държавните и обществени служители, но ги срѣща, г. г. народни представители, съ изпраздени джобове. Тѣ, въ прѣки своите голѣми, належачи нужди, не могатъ да се възползватъ отъ предлаганите имъ продукти и стоки отъ страна не само на занаятчиите, но на всички производители въ нашата страна. Познато ви е, г. г. народни представители, тежкото положение на българския селянинъ; известно ви е вече, че той на пазара се явява като много слабъ покупателъ, за да не кажемъ, че въ известни области той вече дори не може да купува и най-обикновените продукти, отъ които той и неговото семейство иматъ нужда. Въ сѣщото положение, г. г. народни представители, сж и работниците, които отъ деня на денъ, подложени на тежката и неограничена експлоатация на капитала, губятъ своите надници, последните биватъ намалявани, а много

отъ тѣзи работници биватъ изхвърлени навън отъ производството, ставатъ безработни и по такъвъ начинъ ставатъ консомативно неспособни — не могатъ да консоматиратъ, не могатъ да купуватъ продуктите на занаятчиията.

Г. г. народни представители! Доскоро, по признанието на занаятчиите, едни отъ най-добрите, едни отъ най-сигурните тѣхни клиенти бѣха държавните чиновници, бѣха обществените служители, къмъ които занаятчиите въ България имаха довѣрие, даваха имъ стоки на вересия, съобразно възможностите, съобразно своите малки капиталы. Но ние виждате, напоследъкъ става вече едно общо явление невъзможността на държавата да плаща редовно на своите чиновници; маса чиновници въ България не сж получили заплатите си за 3, 4, а има нѣкъде санитарни чиновници, които не сж получили заплатите си и за 6, и за 7 месеца. Ясно е, г. г. народни представители, че отъ деня на денъ и държавните, и обществените служители ще ставатъ все повече и повече неконсомативно способни и не ще могатъ да консоматиратъ производството на занаятчиите. Ето защо добре разбраните интереси на българския народъ налагатъ на правителството, налагатъ на държавата частъ по-скоро да взематъ най-ефикасни, най-енергични мѣрки, за да може да се повиши консомативната способностъ на българските селяни, най-голѣмите консоматори на занаятчийското производство, за да може да се спре оня процесъ на обедняване и на осиромашаване, който е общо явление за всички български села и селини и който процесъ отъ година на година не, но отъ деня на денъ все повече и повече се засилва.

Г. г. народни представители! Въ най-скоро време трѣбва да се взематъ мѣрки въ нашата страна за едно стабилно и ефикасно работническо законодателство — законодателство, което да гарантира на българския работникъ една минимална надница, която да му дава възможностъ да се изхранва, да се препитава и да поддържа своето семейство въ всичките негови нужди. Надниците на българските работници сжщо така въ последно време падатъ. Нѣщо повече, въ Народното събрание се изнесоха скандални факти, които вече не сж единични, ами зачестиха твърде много въ нашата страна, когато голѣми, едри капиталисти не изплащатъ надниците по за 2, 3 и за повече месеци на своите работници. Питамъ ви, г. г. народни представители, тия работници, оставени безъ надници или оставени съ много минимални, несигурни надници, експлоатирани отъ капитала, какъ ще се явятъ тѣ на пазара, съ какви срдства, съ какви възможности ще се явятъ да купуватъ и да консоматиратъ занаятчийското производство?

Г. г. народни представители! Не е празенъ повикътъ, следователно, и отъ гледна точка на повдигане занаятчиите въ България, да се подкрепятъ всички безработни. Ония работници, занаятчи и членове на другите производствени съсловия, които сж били изтикани отъ живота и сж били хвърлени въ безработица, тѣ трѣбва да бждатъ подкрепени, тѣ трѣбва да бждатъ подпомогнати отъ бюджетите на държавата, отъ бюджетите на общините, трѣбва да имъ се даде единъ елементаренъ минимумъ отъ срдства, за да могатъ да се явятъ на пазара като купувачи на нашето производство, включително и на занаятчийското производство.

Наредъ съ настаняване и подпомагане безработните, у насъ трѣбва да се създаде едно ефикасно законодателство или, по-право да кажа, да се взематъ мѣрки — защото такава законодателство имаме, но то е написано на книга — да се настаняватъ работниците на работа, да се настаняватъ на работа и препитание занаятчи и всички дребни съществуващи, които оставатъ безъ поминкъ. Кой днесъ се грижи за тѣхъ въ България, чрезъ какви срдства се подпомагатъ занаятчиите, работниците, безработните, изпадащите отъ деня на денъ въ неволя, въ невъзможностъ да живѣятъ български селяни?

Г. г. народни представители! Това сж много голѣми въпроси, свързани съ въпроса за подкрепата на занаятчийството и занаятчиите въ България, които, ако не намѣрятъ своето разрешение, нашиятъ законопроектъ за подпомагане занаятчиите ще остане черно писмо върху блѣо книжле, ще остане безъ всякаво практическо приложение въ живота. Ние желаемъ да подкрепимъ занаятчиите и занаятчиите, но ние правите това, като внасите своя законопроектъ въ едно време, дори въ едно заседание на Народното събрание, съ другъ законъ, съ който ние омѣкчавате положението на българските занаятчи. Днесъ, доколкото провѣрихъ, въ дневния редъ на днешното заседание е поставенъ като трета точка за приемане законопроектътъ за прѣките данѣци. Г. г. народни представители! Спом-

ните ли си положенията на тоя законопроект? Спомняте ли си какъ по него вие обложихте и облагате занаятчиитъ? Въ него вие въведохте тъй наречения патентовъ данъкъ, чрезъ него и съ него вие задължавате българскитъ занаятчици за въ бъдеще да ви плащатъ данъка въ предплата, подъ страхъ на най-страшното наказание, най-жестокото наказание — че, ако не направятъ това, тѣхнитъ работилници ще бждатъ затворени, тѣ ще бждатъ изхвърлени на улицата и оставени безъ всѣкакво препитание. Виждате ли, г. г. народни представители, че онова малкото, което давате — азъ ще приказвамъ и върху него, азъ ще призная и това — чрезъ законопроекта, който сега разглеждаме, онова малкото, казвамъ, което давате съ една ржка, съ една шепа, вие чрезъ закона за данъцитъ го вземате отъ занаятчийското съсловие съ две шепа, съ 5 шепа, съ 10 шепа? Вие удвоихте данъка на ония занаятчици, които иматъ годишенъ доходъ до 20 хиляди лева. По стария законъ за данъцитъ тѣ плащаха 100 л., по вашия законъ за данъцитъ тѣ ще плащатъ 200 л. данъкъ. Азъ знаа, че за мнозина отъ васъ ще бжде лесно, може би, да направятъ едно възражение: та много ли сж 200 л.! — Ами, г. г. народни представители, болшинството отъ занаятчиитъ въ България — болшинството, не говоря за ония, които сж елитътъ и които иматъ възможностъ да живѣятъ сносно — днесъ не могатъ видѣ съ цѣли месеци 200 л. събрани на купъ. Ами забравяте ли вие за кърпачитъ, забравяте ли за редица занаятчици, които работятъ като обикновени работници, безъ всѣкаквъ помощенъ персоналъ, на които имотътъ, собствеността се състои често пжти само отъ една игла и едни ножници, единъ свределъ и едно длето или единъ трионъ?

Г. г. народни представители и г. г. министри! Министъръ Стефановъ въведе патентовия данъкъ за занаятчиитъ. Защо министъръ Стефановъ не въведе патентовия данъкъ преди всичко за себе си — той, който е познатъ въ България като единъ голѣмъ и крупенъ капиталистъ? Защо министъръ Стефановъ и правителството не въведе патентовата система преди всичко за доходитъ на г. г. министритъ? (Възражения отъ А. Капитановъ и други земледѣлци) Защо не го въведохте за едритъ търговски, индустриални и банкерски заведения? Защо ще затваряте вие занаятчийската работилница на единъ занаятчия, който има доходъ до 20, 30 хиляди лева годишно, а не турите патентенъ данъкъ въ предплата, напр., на една голѣма, крупна търговска тютюнева къща, на една банкерска къща, та като отиде данъчниятъ началникъ да пита и да провери дали е платенъ данъкътъ, да му бжде показано удостоверение, въ което да бжде вписанъ платениятъ данъкъ, а ако не е платенъ данъкътъ отъ банкерската кантора, отъ търговската къща, отъ голѣмото, едрото индустриално заведение, да бжде то затворено? Защо не направите това?

А. Буковъ (з): Г. Нейковъ! Вѣрвашъ ли на това, което приказвашъ?

Д. Нейковъ (с. д): Защо не въведохте, г. г. народни представители, патентната система и за дневнитъ пари на народнитъ представители, за да ги плащаме 6 месеца напредъ, за да видите какво значи предплата и какъ се намиратъ пари въ предплата? (Възражения отъ земледѣлцитъ)

А. Стоевъ (з): Голѣма демагогия, бе Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): Азъ съжалявамъ много, че апострофитъ идатъ тъкмо отъ земледѣлцитъ (Възражения отъ земледѣлцитъ),...

А. Капитановъ (з): Да, отъ тѣхъ, защото демагогствувате.

Д. Нейковъ (с. д): ... отъ ония хора, за които днесъ метемъ, че се занимаватъ съ тия въпроси, че сж недоволни именно отъ тая политика на правителството,...

А. Стоевъ (з): Демагогия правите.

Д. Нейковъ (с. д): ... която угнетява и обременява дребнитъ производителни съсловия въ България, включително и занаятчиитъ!

А. Стоевъ (з): Не приказвашъ сериозно.

А. Буковъ (з): Значи, г. Нейковъ, Вие не разбирате защо не сме турнали патентния данъкъ на ония, които иматъ по-голѣми доходи?

Д. Нейковъ (с. д): Разбирамъ го много добре, г. Буковъ.

А. Буковъ (з): Не го разбирате, или пъкъ го разбирате, но не Ви изнася да го кажете.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ го разбирамъ, но вашето болшинство, на Народния блокъ, по убеждение или по заповѣдъ, оставя обещанията си настрана и продължава политиката на закрила едритъ съществування въ България (Възражения отъ земледѣлцитъ),...

А. Буковъ (з): Ей-й-й!

Д. Нейковъ (с. д): ... на които не туря нито голѣми данъци, нито пъкъ взема ефикасни мѣрки за събиране на данъцитъ отъ тѣхъ.

Г. П. Геневъ (р) и Други отъ мнозинството: Това не е вѣрно.

А. Капитановъ (з): Да нѣмашъ нѣщо грѣшка?

Д. Нейковъ (с. д): Защо?

А. Капитановъ (з): Защото тъй!

Д. Нейковъ (с. д): Защо въведохте патентния данъкъ за занаятчици съ доходи до 40 хиляди лева, а не го предвидите за други, съ доходи до 500 хиляди лева, напримеръ? Защо, отговорете!

А. Буковъ (з): Г. Нейковъ! Бихме желали да имъ сложимъ повече даже, но понеже сега правимъ опитъ, затова предвидѣхме патентния данъкъ само за доходи до 40 хиляди лева. Шѣхме да предвидимъ тоя данъкъ и за доходи до 80 хиляди лева, но тогава шѣха да останатъ необложени повече думбази, за които Вие говорите, на които сега може да се направи ревизия и да имъ се наложи по-голѣмъ данъкъ отъ патентния.

Д. Нейковъ (с. д): Вие, г. Буковъ, отъ разговоритъ, които съмъ ималъ съ Васъ, не ми се виждате тъй наивенъ, както искате да се представите сега.

А. Буковъ (з), А. Капитановъ (з) и други земледѣлци: А-а-а!

Д. Нейковъ (с. д): Защо не направите опитъ съ патентния данъкъ спрямо ония, които иматъ по-голѣми доходи? Защо не сложите патентовъ данъкъ на по-голѣмитъ доходи, капитали и имоти?

А. Стоевъ (з): Я говорете по въпроса! Оставете това.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Дохождамъ на мисълта си — че вие не ще можете да премахнете тая прѣчка, отъ която днесъ най-много страда занаятчийството, което вика най-много противъ голѣмитъ и непоносими за него данъци. Защо не увеличите екзистенцъ-минимума на занаятчиитъ? Защо не имъ давахте насърчение въ това направление?

Г. г. народни представители! Азъ съмъ дълженъ, въ потвърждение на моята мисълъ, да ви спра вниманието на още единъ фактъ. Четохъ въ вестникитъ — не мога да кажа още законопроектъ ли е или не, но въ всѣки случай презъ Народното събрание не е миналъ такъвъ законъ — че правителството на България е увеличило акциза на захарта съ 4 л. на килограмъ и, следователно, отъ утре или отъ другиденъ занаятчиитъ въ България, които сж консоматоритъ на захарта, ще купуватъ захарта съ 4 л. по-скжпо. Защо правите това, г. г. народни представители? Затова, защото вашата финансова политика не отива по-далечъ и по същество и по размѣри отъ тая на досегашнитъ правителства. И нѣщо повече: въ това направление тя ги надхвърля. Вие увеличавате цената на захарта и по такъвъ начинъ ще затрудните прехраната на занаятчийскитъ семейства и на много други работнически семейства въ България, които консомиратъ захаръ.

А. Капитановъ (з): Вие и сега я продавате въ клоноветъ на вашата кооперация „Напредъ“ по 26 лева.

Д. Нейковъ (с. д): Знаете, че захарта е една от най-потрѣбимитѣ, настолна храна на отруденитѣ съсловия.

А. Кантарджиевъ (д): Кѣде бѣше Вашиятъ протестъ, когато въ миналото захарта се продаваше по 32 л. килограмътъ? Защо тогава мълчахте? Защото кооперация „Напредъ“ бѣше ангажирана тогава въ голѣми печалби.

Д. Нейковъ (с. д): Г. Кантарджиевъ! Азъ много съжалявамъ, че Вие не можете да защитите законитѣ си и правите диверсия.

А. Кантарджиевъ (д): Нѣма диверсия!

Д. Нейковъ (с. д): Но, г. г. народни представители, вие, които искате чрезъ единъ законъ да насърдите занаятчийството, въ който законъ поставяте добри постановления, чрезъ вашата обща политика не само че не премахвате ония спѣнки и прѣчки, които занаятчийтъ въ своя затрудененъ животъ срѣщатъ, но съ нови закони, гласуващи преди день, два, три, вие посѣпвате живота, вие натоварвате съ нови данѣци, съ нови такси и въобще съ нови тежести тъкмо ония съсловия въ България, на които вие ужъ сте призванитѣ защитници. Но вие не сте направили нищо и за облекчение задълженията на занаятчийтъ и за намаление на лихвения процентъ на тѣхнитѣ заеми. Едни отъ задълженията трѣбва да се опростятъ, други да се намалятъ.

М. Дилияновъ (з): Минете на отдѣла за привилегитѣ, г. Нейковъ, за да видите, че туй, което говорите сега, не е вѣрно.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Отъ тия нѣколко мисли, които азъ изказахъ, е повече отъ очевидно, че занаятчийската проблема е една сложна и мъчна проблема. Занаятчийската проблема трѣбва да се подхваща основно, радикално, интегрално, въ връзка съ цѣлокупния стопански и икономически животъ на нашата страна.

Ако вие това не направите, ако вие създавате хубави закони нагледъ, а съ общата данѣчна, финансова, стопанска и пр. политика на правителството, на държавата, каквато е била каквато е и вашата, посѣпвате живота на отруденитѣ съсловия, защо, г. г. народни представители, да не ни позволите да се усъмнимъ не, но да изразимъ предъ васъ твърдага вѣра, че и този законъ ще бѣде законъ за тонковцитѣ, при най-добритѣ намѣрения—това не бива и не мога да отрека — на вносителя на настоящия законопроектъ?

Г. г. народни представители! Азъ казахъ, че самиятъ законопроектъ, взетъ самъ по себе си, съдържа добри постановления и, въ сравнение съ десегашния законъ за организацията и подкрепата на занаятчийтъ и занаятчийското производство въ България, той наистина се явява, отъ гледна точка на теорията, крачка напредъ. Ние ще гласуваме за него, но сме длѣжни да ви предупредимъ и да ви кажемъ, че вие ще се измамите, . . .

Нѣкой отъ работничитѣ: А заедно съ тѣхъ и вие.

Д. Нейковъ (с. д): . . . ако очаквате отъ него подпомагане и ефикасна, съществена подкрепа на занаятитѣ и на занаятчийтъ.

Н. Стамболиевъ (з): Въ всѣки случай, има едно начало на подобрене. Това е начало.

Д. Нейковъ (с. д): Началата ви трѣбва да бждатъ въ други области, началата ви трѣбва да бждатъ въ общата политика, началата ви не могатъ да бждатъ въ единъ къпежъ, въ едно законодателство на дребно; началата ви трѣбва да се състоятъ въ една обща система, въ единъ общъ стопански планъ, кждето да бждатъ обхванати всички тия въпроси, които днесъ тревожатъ не само занаятчийтъ, а тревожатъ и земледѣлцитѣ, и работничитѣ, и българския народъ, тревожатъ ония, проблемата за изхранването на които вече е една отъ най-голѣмитѣ проблеми на нашата страна. Ето, г. г. народни представители, началата ви. И докогато вие не се върнете на тия начала, вашитѣ закони ще бждатъ осждени на яловостъ, на безплодие.

Прочее, г. г. народни представители, както казахъ, въ сравнение съ сега действащия законъ за занаятитѣ, въ предлагания ни законопроектъ има една промѣна, която —

нека го подчертая — задоволява исканията на българскитѣ занаятчици, една промѣна, която и ние не можемъ да не констатираме. Тя се съдържа въ ония постановления на законопроекта — отдѣлъ III, чл. чл. 32—38 — съ които на българскитѣ занаятчици се даватъ ония привилегии, които до днесъ се даваха само на индустрията, на индустриалцитѣ. Но, г. г. народни представители, въ допълнение на онава, което се каза вече тукъ, трѣбва да подчертая, че и въ сега действащия законъ за насърчение на мѣстната индустрия . . .

Ц. Бобошевски (д. ст): Чл. 75.

Д. Нейковъ (с. д): Не само чл. 75. — . . . има постановления, които даватъ възможностъ да се ползватъ отъ сѣщитѣ привилегии и отдѣлни занаятчици, и занаятчийскитѣ кооперации.

Ц. Бобошевски (д. ст): А новото кжде е?

Д. Нейковъ (с. д): Има и ново, г. Бобошевски. — Въ чл. 14, забележка втора отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия е казано: (Чете) „Занаятчийскитѣ работилници, ако промишлената имъ дейностъ спада къмъ нѣкои отъ предвиденитѣ въ чл. 3 на настоящия законъ производства, внасятъ нуждитѣ имъ нови машини и инструменти безъ мито и общински налогъ, ако тия машини и инструменти не се произвеждатъ въ страната“. Тая забележка сега се вмѣква разширена въ законопроекта, като засѣга вече не само машинитѣ и инструментитѣ, а засѣга и редица други сурови материали и полуфабрикати, които занаятчийтъ за въ бждеще ще внасятъ.

Г. г. народни представители! Въ закона за насърчение на мѣстната индустрия днесъ има още едно положение въ полза на занаятчийтъ. Къмъ чл. 5 на този законъ има една алинея съ следното съдържание: (Чете) „Занаятчийскитѣ кооперации за обща доставка на материали и машинното имъ обработване въ общо помѣщение се ползватъ отъ облагитѣ на настоящия законъ, ако въ тѣхъ участвуватъ минимално число майстори по закона за кооперативнитѣ сдружения и ако промишлената имъ дейностъ спада къмъ нѣкои отъ предвиденитѣ въ чл. 3 производства“.

Г. г. народни представители! Вие виждате, че и въ единъ членъ на сега действащия законъ за насърчение на мѣстната индустрия, и въ другия членъ има дадени привилегии за занаятчийтъ и за занаятчийскитѣ кооперации.

Ц. Бръшляновъ (д. ст. Ц): Производителни.

Д. Нейковъ (с. д): Тѣзи привилегии, обаче, г. г. народни представители, не сѣ били използвани; тѣ сѣ останали само написани на книга. Ето защо азъ смѣтамъ, че въ настоящия законопроектъ не трѣбва да правимъ грѣшката да даваме привилегии само на ония занаятчийски производства — както е казано въ чл. 32 на законопроекта — които спадатъ въ нѣкои отъ посоченитѣ въ чл. 3 на закона за насърчение мѣстната индустрия производства. Да не ги свързваме съ тѣхъ, г. г. народни представители, защото много занаятчийски производства нѣматъ нищо общо съ индустриалнитѣ производства, посочени въ закона за насърчение на мѣстната индустрия, нѣматъ дори никакви допирни точки. И за това, ако искаме ефикасно да дадемъ възможностъ на занаятчийтъ да се ползватъ отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия, ще трѣбва текстътъ на чл. 32 да бжде измѣненъ, като бждатъ изброени ония занаятчийски производства, които ще трѣбва да се ползватъ отъ облагитѣ по закона за насърчение на мѣстната индустрия, за да не остане никаква възможностъ за тълкуване, че ще се ползватъ всички занаятчийски производства.

Г. г. народни представители! Не зная дали е грѣшка, или пъкъ г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда има предъ видъ нѣкакво бждеще измѣнение на закона за насърчение на мѣстната индустрия, но въ чл. 34 отъ предлагания ни законопроектъ е казано, че предназначениятъ за износъ произведения отъ занаятчийското производство отъ всички признати занаяти се превозватъ по българскитѣ държавни желѣзници съ 25% намаление по тарифитѣ и не плащатъ никакви износни мита, такси, бери и акцизъ. Ако мисълта на г. министъръ е била да приравни привилегитѣ на занаятчийтъ съ тѣзи на индустриалцитѣ, мене ми се струва, че цифрата 25% трѣбва да бжде поправено на 35%, защото по закона за насърчение на мѣстната индустрия предназначениятъ индустриални произведения за износъ се превозватъ съ 35% намаление по

българските държавни железници. Ако мисълта на г. министъра на търговията, промишлеността и труда е да се дадат поне такива привилегии на занаятите, каквито са дадени на индустриите, мене ми се струва, че всичката тази материя трябва да бъде добре уредена.

На индустриалните производства се дава привилегия да внасят без мито и горивни материали, а в законопроекта не е казано абсолютно нищо за даване тая привилегия и на занаятите. Според закона за насърчение на мѣстната индустрия, индустриалците се освобождават и от данък сгради. Мене ми се струва, че ще бъде много справедливо, ако бъде казано прецизно, точно, че същата привилегия се дава и на занаятите.

Ц. Бръшляновъ (д. с. Ц): Чл. 32 имъ дава всички облаги.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Въ предлагания законопроектъ се разрешава единъ въпрос, който дълги години твърде много и основателно тревожи занаятчийството въ България. Съ алинея втора на чл. 5 отъ сега действащия законъ за насърчение на занаятите се дава възможност на частния капиталъ да навлиза въ занаятчийското производство, да изтика отъ него правоспособните занаятчи майстори и по такъв начинъ да ги превърне въ обект на своята експлоатация; дава възможност на дружества, търговци и въобще на лица не занаятчи да откриватъ занаятчийски работилници, като поставятъ въ тѣхъ единъ правоспособенъ занаятчий-майсторъ и по такъв начинъ чрезъ този занаятчий-майсторъ да се конкурира производството и да се отнема хлѣбътъ на редица други правоспособни занаятчи-майстори. Г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда е направилъ една крачка напредъ съ чл. 3, но мене ми се струва, г. г. народни представители, че онова, което е предвидено въ чл. 3, не е достатъчно. Алинея втора на чл. 5 отъ закона е премахната съ чл. 3 на законопроекта, но тя е възстановена съ предпоследната алинея на чл. 46 отъ законопроекта, дето съ едно, наистина, малко ограничение се дава възможност на търговския капиталъ, чрезъ едно съдружие съ единъ или двама занаятчи, да се вмѣква въ занаятчийското производство и по такъв начинъ правоспособните майстори, които, за да станатъ такива, трябва да минатъ презъ редица митарства, се поставятъ подъ ударитъ и конкуренцията на търговския капиталъ. Азъ съмтамъ, г. г. народни представители, че г. министъръ Гичевъ ще трябва да направи една смѣла крачка напредъ: изпѣло да премахне втората алинея на чл. 5 отъ сега действащия законъ за занаятите чрезъ премахване на предпоследната алинея на чл. 46 отъ законопроекта.

Г. г. народни представители! Прави впечатление, че въ предлагания ни законопроектъ не е уредено добре, достатъчно и прецизно положението на работниците и калфите, ангажирани въ занаятчийските работилници. Наистина, има предвидени нѣкои нови положения за защита труда на чираците и калфите, а нѣкои отъ старитѣ положения сѣ останали въ законопроекта. Тѣ задоволяватъ може би нѣкои отъ васъ, но мене ми се струва, че не сѣ достатъчни, не сѣ ефикасни и моля г. министъра на търговията, промишлеността и труда да се съгласи въ комисията да направимъ изменения въ този отдѣлъ на законопроекта, за да се даде по-ефикасна защита на труда на чираците и калфите.

Преди всичко, г. г. народни представители, трябва да се гарантира образованието, възпитанието и добрата подготовка на заетитѣ въ занаятчийските работилници чираци и калфи. Последната сесия за калфенски изпити е била презъ ноември или декември 1932 г. Единъ отъ членоветѣ на изпитната комисия, компетентенъ по въпроса човѣкъ въ нашата страна, г. д-ръ Доричъ, който отъ дълги години се занимава съ този въпросъ, изнася, че отъ явилитѣ се на изпитъ за калфи 104 чираци, 78 души сѣ издържали изпита, но почти всички тия 78 души сѣ показали крайно слаби успѣхи по общообразователнитѣ предмети, по най-обикновено смѣтане и най-елементарна грамотност, като не се взема предъ видъ, при преценката на грамотността, правосисътъ. Тия слаби успѣхи, г. г. народни представители, неминуемо ще се отразятъ по-нататкъ върху качествата, които ние, потребителитѣ въ нашата страна, съ право искаме да притежава единъ майсторъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Завършете!

Д. Нейковъ (с. д): Свършвамъ. — Г. г. народни представители! Прави впечатление, че въ предлагания законопро-

ектъ не е казано нищо за работното време на калфитѣ и чирацитѣ въ занаятчийските работилници. Въ сега действащия законъ за подпомагане на занаятите, чл. 31, е точно казано на какъв режимъ ще се подлагатъ работниците въ занаятчийските работилници и колко е работното време. Въ чл. 31 е казано, че трудътъ на калфитѣ и чирацитѣ е подъ същата защита, подъ която е въобщо трудътъ на българските работници, заети въ стопански животъ въ България. А въ указъ 24 отъ 24 юний 1919 г. още по-прецизно сѣ вмѣкнати постановленията за защита труда на калфитѣ и чирацитѣ въ занаятчийските работилници. Азъ моля г. министъра на търговията, промишлеността и труда да попълни тая празнота, допустната случайно или съзнателно, и съ съответното постановление непременно да се ограничи работното време на работниците заети въ занаятчийското производство, за да бъдатъ тѣ спасени, за да бъдатъ тѣ защитени отъ прѣкомѣренъ трудъ и отъ експлоатация, особено отъ по-едритѣ занаятчи, притежатели на голѣми занаятчийски работилници. Мене ми се струва, г. г. народни представители, че трябва да се възстанови и друго едно положение отъ сегашния законъ, съ което се създаватъ калфенски съвети, съ което се дава възможност на калфитѣ да образуватъ свои съвети и чрезъ свои специални делегати да се явяватъ въ занаятчийските сдружения въ защита на своитѣ професионални и трудови интереси. Въ новия законопроектъ на г. министъра на труда сѣ премахнати всички тия постановления. Всички спорове и уреждането труда на занаятчийските работници е предоставено изключително на търговско-индустриалнитѣ камари. Г. г. народни представители! Като знаемъ, че хората на труда, работническата класа, не е представена съ свои представители въ търговско-индустриалнитѣ камари, и като знаемъ, че последната много пъти ще бъде извикана да разрешава спорове между господари и работници, ще бъде въпиюща неправда, ако, следъ като съществува една празнота въ съответния законъ за търговско-индустриалнитѣ камари, оставите тази празнота и въ закона за закрила на занаятите, ако оставите безъ защита и безъ правна възможностъ работниците, калфитѣ, да се явяватъ въ занаятчийските сдружения съ свои делегати и при разрешаването на всички спорове между занаятчитѣ и тѣхнитѣ подведомствени, чираци и калфи, тия последнитѣ да иматъ право на гласъ и на възможностъ да защитятъ своитѣ трудови и редица други материални интереси.

Г. г. народни представители! Свършвамъ, като ви моля да се проникнете отъ мисълта, че законътъ за занаятите, взетъ изолирано, макаръ и да съдържа иначе добри, нѣкои дори много добри постановления, взетъ самъ по себе си той не ще постигне поставенитѣ му задачи, ако въ скоро време народното представителство не бъде сезирано съ редица законопроекти, които да разрешатъ въобщо голѣмия въпросъ за прехраната и съществуването на голѣмитѣ производствени съсловия въ България — земледѣлци, занаятчи, държавни и обществени служители и работници. Но, г. г. народни представители, по тия въпроси, въпрѣки нашата подкана, въпрѣки нашитѣ предупреждения, въпрѣки нашитѣ протести и тукъ, и на публични събрания, ние виждаме, че правителството на Народния блокъ е тамъ, където бѣше и на 21 юний; правителството на народния блокъ въ това отношение не е направило нито крачка напредъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Сега я прави.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ ви казахъ, уважаеми колега, че тази крачка напредъ е само книжна. Животътъ съ всички свои нужди хлопа на вашитѣ врати. Той минава край Парламента, той минава край правителството, той минава край Министерския съветъ, безъ тѣ да съумѣха досега да взематъ съответнитѣ мѣрки, за да могатъ да задоволятъ голѣмитѣ нужди на тоя животъ. Далъ вие ще направите отъ сега нататкъ сили да направите това, позволете ние да се съмняваме и да ви отричаме за въ бъдеще и правото, и кадрносътъ въ това направление. Вие ще се явявате съ все по-ялови и по-негодни опити. (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитѣ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата на роднитѣ представители г. Тома Константиновъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. Нейковъ! Ако вие сте готови, да ви отстъпимъ.

Д. Нейковъ (с. д): Ще отстъпите, г. министре, и много скоро.

Т. Тонковъ (з): Вие ли ще ни замѣстите?

Д. Нейковъ (с. д): Г. Ляпчевъ и г. Цанковъ и тѣхното болшинство преди година-две като васъ викаха, че нѣма кой да ги замѣсти, че нѣма на кого да отстъпятъ. Отстъпиха, дето се казва, ешекъ-гиби. И вие ще отстъпите и много по-скоро, отколкото вие предполагате.

Т. Тонковъ (з): Ама вие приготвени ли сте?

Министъръ Д. Гичевъ: Г. Нейковъ! Не ме разбрахте. Нашето желание е да не отстъпваме на онѣзи (Сочи работниците), а на васъ. Затова ви питаме, готови ли сте, понеже не желаемъ да отстъпимъ на онѣзи, които сѣ по-налѣво отъ васъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Възразява)

Министъръ Д. Гичевъ: А Вие отъ много разбирање доведохте българската социална демокрация до това дередже.

К. Пастуховъ (с. д): А какво представлявашъ ти? Отъ главата — на опашката ще отидешъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Кжде?

К. Пастуховъ (с. д): Кждето си.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министре! Оставете се отъ този тонъ на надменностъ и високомерие.

К. Пастуховъ (с. д): (Къмъ министъръ Д. Гичевъ) Не ти прилича. Никой не ти завижда. Но трѣбва да бждешъ по-скромненъ и да знаешъ, че можешъ да станешъ отъ стола. Какво се подигравашъ?

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Т. Тонковъ (з): (Къмъ К. Пастуховъ) По-голямъ нахалникъ отъ тебе има ли?

Министъръ Д. Гичевъ: Г. Пастуховъ! Бждете спокойни и не се вълнувайте за моето мѣсто. Билъ съмъ и на опашката, и ми е по-големо удоволствие да бжда на опашката на соколъ, отколкото, като Васъ — да бжда на главата на едно нищожно врабче. Моятъ идеалъ въ живота не е като Вашия, да бжда непременно глава, та макаръ и на една оскубана сврака. Азъ съмъ готовъ да съмъ опашка на едно голѣмо, масово народно движение, отколкото главатаръ, като Васъ, на нѣколко души кооператори. (Ржонлъскания отъ мнозинството)

К. Пастуховъ (с. д): Оспорватъ ти правата тия, които сѣ ти давали пари да работишъ. Тѣ те турятъ на опашката.

Министъръ Д. Гичевъ: Тѣхна работа.

П. Попивановъ (з): (Къмъ К. Пастуховъ) Вашата капризност не прилича на човѣкъ, който се смѣта глава на едно движение.

К. Пастуховъ (с. д): (Къмъ министъръ Д. Гичевъ) Че кой ще те пита тебъ, когато дойде този часъ да отстъпишъ?

Отъ мнозинството: Хайде де!

Министъръ Д. Гичевъ: Искаме да паднемъ на мекъ юрганъ, джанъмъ! Вие сте добра партия, затова желаемъ вашия напредѣкъ!

К. Пастуховъ (с. д): Приличате на деца съ нови дрешки — докато не ги оваятъ въ пепелъта, нѣма да се оставятъ. (Смѣхъ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, г-да, пазете тишина. Има думата народниятъ представителъ г. Тома Константиновъ.

Министъръ Д. Гичевъ: (Къмъ К. Пастуховъ) Заради шефството разсипахте Социалдемократическата партия.

А. Капитановъ (з): Тѣ се перчатъ, че тѣхната партия е по-големъ отъ тази на Тома Константиновъ!

Т. Константиновъ (нац. с. т): (Отъ трибуната) Г. Капитановъ! Оставете ме спокоенъ, защото скоро вие ще плачете, а ние пакъ ще се смѣемъ.

Отъ мнозинството: А-а-а! (Смѣхъ)

Т. Константиновъ (нац. с. т): Това ви го казвамъ най-откровенно, безъ никаква задна мисль.

Т. Тонковъ (з): Селско-трудова демокрация!

Т. Константиновъ (нац. с. т): Да, и то ще бжде. Както я карате вие, въ батака я карате.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ще я оправнишъ ти, разбира се!

Т. Константиновъ (нац. с. т): А вие кой знае какво ще направите!

Т. Тонковъ (з): Измами народа да те избере. По една случайностъ си тукъ. Избра те Народниятъ блокъ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Какво интересува васъ това нѣщо? Сега слушай, какво ще ти кажа, за да го научишъ.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ за занаятитѣ засѣга една много сложна материя. Днесъ въ свѣта бушува една голѣма стопанска криза, има единъ процесъ на общо народно обедняване и влошаване устотитѣ на капиталистическия строй. И понеже се забелязваше една голѣма концентрация на капиталитѣ, предполагаше се, че това ще разруши занаятитѣ. Но въ това отношение много предвиждания не се сбдгнаха. Занаятчията, който живѣше при много трудни условия и тѣрпѣше голѣма експлоатация отъ страна на концентрирания капиталъ, задържа, макаръ и мъчително, съ много тежки жертви, своето положение въ производството. Този фактъ го изнасямъ тукъ предъ васъ, защото е отъ голѣмо значение.

Занаятчийството съществува паралелно съ голѣмата индустрия, съ голѣмитѣ капиталистически предприятия, то изживява тежки дни, но не загива. Това не се дължи на технически или финансови преимушества, а се дължи на това, че занаятчийството психологически издържа своето положение, дава грамадни жертви, за да спаси своето съществуване и да се закрепи. Днесъ, при голѣмата стопанска еволюция на свѣта, както въ Германия, дето има голѣма концентрация на капиталитѣ, както въ Англия, дето има голѣма икономическа еволюция, така и другаде занаятитѣ запазиха своето съществуване и продължаватъ да го запазватъ. Предвиждаше се, че у насъ ще настѣпи жѣткава голѣма и пълна концентрация на капиталитѣ, обаче това не се наблюдава; напротивъ, виждаме, че известни дребни индустрии и занаятитѣ издържатъ конкуренцията на голѣмитѣ капитали. И това още повече ни дава основание, съ законопроека, който разискваме, да подпомогнемъ борбата, която водятъ занаятчиитѣ подъ ударитѣ на конкуренцията на голѣмитѣ индустриални, търговски и финансови капитали. Това ни дава още повече основание да твърдимъ, че занаятчията е единъ здравъ елементъ на обществения строй, здравъ елементъ на държавна устойчивост. И въ това отношение, между многото трудови слоеве, които днесъ пѣшкатъ подъ голѣмата стопанска криза и подъ ударитѣ на финансовия капиталъ, който въ своето настѣпление, разрушение и въ своитѣ игри е миналъ всички предѣли, занаятчиитѣ сѣ, които заслужаватъ най-много нашиятъ грижи, грижитѣ на закона, заслужаватъ пълната наша подкрепа. Както знаете, занаятчията не е капиталистъ, той е трудовъ елементъ, той живѣе отъ своя трудъ и заедно съ дребния селянитъ и работникъ образуватъ голѣмия трудовъ слой, който съставлява народа. Въ България, една малка частъ сѣ голѣми финансиста, голѣми капиталисти и голѣми търговци. Голѣмата частъ отъ българския народъ сѣ работници, селяни и трудова интеллигенция, които съставляватъ народа, и може да се каже съ право, че българскиятъ народъ е трудовъ народъ. Днесъ единъ законопроектъ, който има за целъ да гарантира положението на занаятчията, не може да създаде трайно положение, ако не се взематъ бързи мѣрки, за да се подпомогне на страдация и загиващия занаятчия. Ако ние днесъ не го подпомогнемъ съ ново намаление на задълженията, съ единъ мораториумъ въ България за всички задължения, съ плащане редовно заплатитѣ на чиновницитѣ; ако ние съ редъ решителни и радикални мѣрки не

спремъ този процесъ на обедняване — този законопроектъ ще остане една мъртва буква, една бѣла хартия. Касае се днесъ за регламентация положението на занаятчията, за бързи и радикални мѣрки. Кой въ България днесъ не е длъжникъ, освенъ малко хора? И никой не може да си плати задълженията. Всѣки день голѣмата стопанска криза увеличава все повече и повече задълженията на всички длъжници. Намѣсто да има превъзможване, намѣсто да се увеличатъ приходитѣ на занаятчията, на търговеца, на работника, на интелегентния, тѣ се намаляватъ, увеличаватъ се задълженията, става единъ процесъ на отрупване съ грамадни задължения. И най-вече Народниятъ блокъ,...

Н. Стамболиевъ (з): Съ него се избра ти!

Т. Константиновъ (нац. с. т): Приемамъ тази работа. — който дойде следъ Сговора, като обещавахе голѣми реформи на народа, който получи довѣрието на този народъ въ името на тия обещания, този Блокъ е най-много длъженъ днесъ да намѣри сили да се сплоти и да подпомогне народа въ този моментъ на тежки изпитания. Може частъ отъ земеделската група, може мнозина отъ васъ да желаете това, но други ви спъватъ и вашитѣ мѣрки, вмѣсто да бждатъ радикални и бързи, сж слаби, сж палиативни и не могатъ да помогнатъ нищо на бедстващото население — било селско, било градско. Вие чувствувате това, чувствувамъ го и азъ, и затова има тия постоянни спорове въ срѣдата на Народния блокъ — спорове не само на лична, но даже и на идейна почва.

Н. Стамболиевъ (з): Спокоенъ си ти, защото си самъ! А въ Народния блокъ, понеже сме много, разбира се, ще има спорове.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Азъ излизамъ тукъ като народенъ представителъ и си изпълнявамъ длъга. Вие, които имате въ рѣцетѣ си Народната банка, които имате Земеделската банка, които имате Народното събрание, които имате властта, вие отговаряте. Азъ мога само откровенно да кажа моето разбиране тукъ, въ Парламента, и азъ, между народа.

А. Капитановъ (з): И Вие носите отговорностъ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Приемамъ бележката. Г. г. народни представители! Къмъ мисълта, която казахъ по-рано, добавямъ следното: че законопроектитѣ, които сега се провеждатъ, какъвто е настоящиятъ, трѣбва да вървятъ успоредно съ една система на радикални, бързи мѣрки, имащи за целъ да подпомогнатъ бедстващото днесъ селско и градско население. Едно време отъ тази трибуна по въпроса за амнистията ви казахъ: дайте амнистия още първия день; амнистирайте емигрантитѣ.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Тя се свърши вече.

Н. Стамболиевъ (з): И единъ лозунгъ шкартирахме.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Ние изтрѣгнахме тая амнистия отъ васъ.

Н. Стамболиевъ (з): А, само тамъ ще си правъ, бай Тома.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Защото една амнистия, едно опрощаване навреме има грамадно значение, но вие закѣснявате съ вашитѣ проекти. Това е вашето нещастие, това е вашата трагедия.

Н. Стамболиевъ (з): А кои сте Вие, коя група? Вие самъ ли сте?

Т. Константиновъ (нац. с. т): Азъ представлявамъ Националн-селско-трудовата партия. — Сега вие си отивате по реда и иде на други редъ.

А. Буковъ (з): Сигурно вашиятъ е следъ насъ!

А. Капитановъ (з): Побързай! Ама не можешъ да бързашъ!

Т. Константиновъ (нац. с. т): Азъ много не бързамъ.

Д. Върбеновъ (нац. л): Я кажи кой те избра.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Моитѣ приятели.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Ние тѣ избрахме.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Тѣзи, които ме избраха, пакъ ще ме избераатъ — бждете спокойни.

А. Буковъ (з): Ще дойдешъ пакъ при насъ при нови избори.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Има време, ще видимъ. — Вие не виждате, вие сте застъпени отъ властта. Ние стоимъ долу между народа и виждаме всичко.

Е. Шидерски (з): Долу — отъ Парламента въ сѣдилищата, и отъ сѣдилищата въ Парламента!

Т. Константиновъ (нац. с. т): Вие имате на разположение Народната банка, имате Земеделската банка, имате Централната кооперативна банка, имате Министерски съветъ, имате сѣдилища, имате цѣлъ апаратъ на министерства и на Народно събрание — где сж резултатитѣ? Никакви резултати. Оставете ме спокойно да говоря, иначе ще ви насоля повече. Слаби сте. Ако бѣхте силни, щѣхте да мълчите. Но понеже сте гузни, затуй ме прекривате.

Н. Стамболиевъ (з): Продължавайте!

Т. Константиновъ (нац. с. т): Можешъ да си вървишъ, ако не искашъ да слушащъ. Азъ говоря за народа, а не за тебе, който не искашъ да слушащъ. Парламентътъ е трибуна за народа.

Г. г. народни представители! Минавамъ на своята тема. Казахъ по-рано, че занаятитѣ съществуватъ въпрѣки голѣмата концентрация на капиталитѣ въ свѣта. Ако въ Германия има занаяти, ако една грамадна маса отъ германския народъ сж занаятчи, още повече въ България има и трѣбва да има занаятчи, които днесъ чакатъ помощъ отъ държавата, която чрезъ единъ законъ да гарантира тѣхното положение като занаятчи, като хора на труда.

Въ настоящия законопроектъ, г. г. народни представители, азъ намирамъ много дефекти. Този, който е писалъ законопроекта, той урежда въпроса повече книжно, отколкото реално. Има маса занаятчи, които можемъ да наречемъ специалисти-техници, които не се обхващатъ отъ законопроекта. Тоя законопроектъ урежда много малко положението на тия хора, които често пъти изпадатъ въ положение на наемници. Всѣки день се изхвърлятъ на улицата специалисти-механици, практики-машинисти, шло-сери и металици, които, нѣмайки възможностъ да пласиратъ своя трудъ въ индустрията, търсятъ работа вънъ отъ индустрията, между самото население. Тѣзи хора иматъ специално образование, специални познания и работятъ като наемници срѣдъ населението, срещу възнаграждение. Въ България има около 8 хиляди души практики-машинисти и около 30 хиляди души металици. Това сж хора вънъ отъ нашата индустрия и тѣ упражняватъ своя занаятъ. На това голѣмо число специалисти-техници и практики, които днесъ работятъ въ живота, положението имъ не е уредено съ този законопроектъ.

Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че въпросътъ за занаятчийството е единъ сложенъ въпросъ, защото много мъчно можемъ да теглимъ граница между наемния работникъ и занаятчиата, между занаятчиата-наемникъ и занаятчиата-господаръ и капиталиста. Въ живота такава граница нѣма. Затова законопроектътъ трѣбва да обеме всички занаяти. Трѣбва да се взематъ много нѣща предъ видъ, когато ще разрешаваме въпроситѣ, които повдига днешниятъ законопроектъ.

Азъ мога да ви кажа единъ примѣръ. Единъ машинистъ е същевременно и шлосеръ. Понеже е машинистъ, той ржководи вършачка въ едно село. Но съгласно тоя законопроектъ, понеже той е натоваренъ само съ ржководството на вършачката, а не е занаятчия-шлосеръ, той не ще има право да поправи вършачката, когато тя се повреди, защото нѣма удостоверение отъ Търговската камара, че е майсторъ-монтѣоръ, че има право да поправя вършачки. И тоя машинистъ ще трѣбва да остави вършачката и да отиде въ града, за да търси майсторъ — занаятчия-шлосеръ, за да му поправи вършачката. Но шлосерътъ е наеменъ работникъ въ града, той работи въ фабрика и нѣма право да упражнява своето занятие вънъ отъ фабриката срещу възнаграждение като майсторъ или занаятчия.

Въ живота има такива случаи, когато обикновени машинисти-механици могатъ да усвоятъ шлосерския занаятъ. Ако се случатъ нѣкоя частъ на машината, трѣбва да се даде право на оня, който ржководи или управлява вършачката, да я поправи на самото мѣсто, като шлосеръ, а не да остави вършачката, която е счупена, въ полето, за да отиде да търси майсторъ-шлосеръ.

Тоя въпросъ се повдига отъ организацията на механицитѣ и машиниститѣ-практици, които сж около 8 хиляди души, иматъ си организация въ България, която брои около 25 дружества. Тия хора се борятъ за своя

хлѣбъ. Тѣ сѣдновременно и механици, и машинисти, и шлосери, но днесъ сѣ изхвърлени отъ индустрията и търсятъ своето препитание вънъ. Тоя въпросъ за тѣга, освенъ 8-тъ хиляди машинисти, и около 30 хиляди металици. Ако тия хора ги оставимъ вънъ отъ регламентацията на този законопроектъ, това граматно мнозинство отъ хора ще бѣде онеправдано. Това ще значи да гледаме нѣщата безъ да ги виждаме, да разрешаваме съ законопроекта въпроситъ теоритично, а да оставимъ неразрешени други въпроси, които се повдигатъ отъ самия животъ.

Въ това отношение трѣбва да се направи корекция на законопроекта. И нека комисията — това е моето пожелание — преди да разгледа законопроекта, да изслуша представителитъ на редъ занаятчийски сдружения; нека изслуша и занаятчи, нека изслуша и механици, нека изслуша и работници, защото много работници, които сѣд наемни въ самата фабрика, или въ самата индустрия, вънъ могатъ да упражняватъ тоя занаятъ; и ако нѣкой отъ тѣхъ бѣде уволненъ отъ самата фабрика като наемнъ работникъ, той отива да търси работа на частна практика. Въ такъвъ случай този човѣкъ да не го оставяме въ едно таква неопредѣлено положение.

Затова необходимо е, казвамъ самата комисия — ако желае да вникне по-обстойно въ въпроса, ако желае да изслуша болкитъ, отъ които страдатъ механицитъ, техницитъ, занаятчицитъ — да покани представители отъ всички занаятчийски и професионални организации, и, като изслуша обстойно тѣхнитъ искания и оплаквания, да реши въпроса най-справедливо. Защото занаятчиата е единъ стълбъ на нашия народъ, който не трѣбва да бѣде изпусканъ въ нашия стопански животъ, единъ стълбъ, който още крепи стопанството, народа и, ако щете, поддържа днешната държава.

Г. г. народни представители! Нека не се забравя, че съ този законопроектъ не се разрешава единъ голѣмъ конфликтъ, който сѣществува въ днешното общество — конфликтътъ между едрия капиталъ и труда. А безъ да се разреши тоя конфликтъ между едрия капиталъ и труда, съ този законопроектъ вие не можете по никой начинъ да постигнете голѣми резултати.

Министъръ Д. Гичевъ: Е, какъ ще ги постигнемъ?

Т. Константиновъ (нац. с. т): Азъ ще Ви кажа какъ — като вземете всички застрахователни дружества, „Ролина“ и други, които имаме, и ги направите обществени, като направите тютюневия монополъ обществень; като дадете възможност на работническитъ кооперации да се развиятъ въ стопански отдѣли, като турите рѣка на едрия капиталъ, на финансовия капиталъ и служите на трудовия народъ, на селяни, работници и занаятчи.

Министъръ Д. Гичевъ: (Казва нѣщо)

Т. Константиновъ (нац. с. т): Защо да не може? Нима не можемъ да въведемъ тютюневия монополъ въ България? Азъ ще Ви кажа какъ може да стане това.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Много ще ги научите.

Министъръ Д. Гичевъ: Ние сме свикнали.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Тогава трѣбва да му отстъпите мѣстото си, ако искате да Ви учи, какво да правите.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Нека се обясня. Г. министърътъ на земледѣлието е отъ едно тютюнджийско село, и той знае, че днесъ въ България известни режими, известни фирми разориха тютюнонотърговцитъ: всички малки тютюнонотърговци, които по-рано имаха състояние, днесъ бедствуватъ; една граматна маса отъ 2—3 хиляди търговци сѣд напълно разорени; хора, които имаха състояние, напълно го загубиха. Граматна маса тютюнопроизводители въ България сѣд недоволни отъ това, което иматъ, защото единъ фактъ е вѣренъ — че голѣмиятъ капиталъ, особено въ България, като назадъ останала стопански страна, създава частния монополъ за себе си; голѣмиятъ капиталъ на режията конкурира малкитъ търговци, поставяйки ги въ тежки условия на конкуренция, за да се провалятъ, и силниятъ капиталъ създава частенъ монополъ на едритъ тютюнонотърговци. Тогава, ако тая режия, ако тоя голѣмъ капиталъ — търговски или индустриаленъ — създава за себе си частенъ монополъ, нѣма ли основание обществото, държавата да вземе въ свои рѣце тоя монополъ отъ частнитъ лица и да направи една реформа, която ще бѣде въ интересъ и на работници, и на производители на тютюнь въ България?

Можете да разправяте, че днесъ нѣма режия, че това сѣд празни приказки, но фактъ е, че нашитъ тютюнопроизводители и малки търговци сѣд жертва на ония, които купуватъ тютюни въ България. Защото може да има стопански кризи, които сѣд временни, но едно е вѣрно — че въ страни стопански останали назадъ, като България, гдето капиталътъ не може да мине тѣзи фази на развитие, които минава въ Франция и Германия, а гледа да спекулира, да граби, да търси облаги, тоя капиталъ не е прогресивенъ, той е регресивенъ, и той създава за себе си частенъ монополъ. Това е най-голѣмото основание за държавата, за обществото да вземе тѣзи монополи да ги социализира, да ги направи държавни.

А. Буксезъ (з): Търговцитъ унищожени — ще вземете капитала!

Т. Константиновъ (нац. с. т): Питамъ Ви, г. Буксезъ: днесъ коя държава търгува свободно съ другитъ държави? Днесъ има единъ стремежъ въ свѣта, всѣка държава да се ограничи въ себе си, за защитата си; и никоя вече не купува, а гледа за себе си, всѣка затваря границитъ си. Германия казва: „Азъ искамъ да имамъ земледѣлие, да бѣда независима; азъ нѣмамъ земледѣлие, азъ ще си създамъ свое земледѣлие и ще задоволя себе си“. Русия създава за себе си граматна индустрия и се задоволява сама. Англия, чрезъ протекционизма, затваря своитъ граници за цѣлия свѣтъ. Америка говори за международна солидарностъ; всички говорятъ за даване свобода на международната търговия, обаче всѣки се ограничава да служи на своя собственъ народъ.

Докжде ще отиде това — не се знае, но то е единъ фактъ, отъ който трѣбва да се вадятъ сериозни заключения. Ако ние, малкитъ държави, не вземемъ мѣрки да защитимъ нашето стопанство, ние ще загинемъ. Азъ имамъ данни за свѣтовната търговия. Днесъ е моментъ на непосредствена размѣна между държава и държава. Пропада вече свободната търговия. Това го казва професоръ Зомбартъ. Ние днесъ нѣмаме свободна търговия между народитъ — иде монополната, държавната търговия. Това е принципътъ, който се хвърля въ вашитъ очи. И ако не разбирате това ново време, което, по силата на нѣщата, иде, тогава вие ще бѣдете лоши общественици.

И азъ казвамъ: Ромѣния праца на България стоки за 300 милиона лева, а България праца на Ромѣния стоки само за 20 милиона лева. Каква е тая неестествена работъ — Ромѣния да взема отъ България 300 милиона лева злато, а ние да вземаме отъ Ромѣния само 20 милиона лева! Ще кажемъ на Ромѣния: „Понеже ние купуваме отъ васъ стоки за 300 милиона лева, а вие купувате отъ насъ само за 20 милиона лева, то ние ще купуваме петролъ отъ Съветска Русия“.

А. Капитановъ (з): Туй само Вашата партия може да го каже. Ние не сме силни като Васъ, за да го кажемъ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Моята партия! Щомъ вие не сте способни да решите въпроса за наемнитъ, за задълженията, за лихвения процентъ, за външнитъ плащания, вие ще се провалите, . . .

А. Капитановъ (з): А Вашата партия ще излѣзе отгоре!

Т. Константиновъ (нац. с. т): . . . вие ще докарате хаосъ въ тая страна. Днесъ правителството не може да върши много работа.

А. Капитановъ (з): А ти много вършишъ! Само на приказка! Кажи, напр., голѣмата работа, която ще свършишъ, каква ще бѣде?

Т. Константиновъ (нац. с. т): Да те науча да знаешъ стопанскитъ въпроси — това не е малка работа, тя е голѣма работа. Искамъ да ме чуе г. министърътъ, искамъ да ме чуе комисията, която трѣбва да разреши единъ голѣмъ въпросъ на техника, на животъ, на реалностъ. Ние сме хора, които познаваме тия въпроси. Тамъ ще трѣбва да викаме представители на техници, на металици, на занаятчи и пр. и да решимъ въпроса, като го разгледаме обстойно и съ добро сърдце.

Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че редакцията на чл. I отъ законопроекта — не съмъ противъ него, казахъ — трѣбва да бѣде разширена, за да обхване и ония категории техници, за които говорихъ. Дефиницията, дадена въ чл. I, г. г. народни представители, не е много пълна. Тя е много стара, дадена отъ хора, които малко разбиратъ днешното положение. За да бѣде законопроектъ

тът пълнен, текстът на чл. 1 тръбва да се попълни, както следва: . . .

А. Буковъ (з): Това — на второ четене.

Т. Константиновъ (нац. с. т): . . . (Чете) „За занаят се смѣта оная стопанска дейност за преработване на разни материали или за измѣнение тѣхния видъ, при която преобладава рѣчниятъ трудъ“, — слушайте сега! — . . .

А. Капитановъ (з): Слушаме!

Т. Константиновъ (нац. с. т): . . . „както и тази, която се прилага по ремонтирането на машинитѣ, инструментитѣ и двигателитѣ“ — участващитѣ въ това преработване или измѣнение вида на материалитѣ сѣ занаятчии — „и която се усвоява презъ дълго и системно обучение“.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да се измѣни този членъ въ смисълъ да обхване голѣмото число механици, машинисти-практици и металици, каквито имаме въ България, които отиватъ въ селата и които сѣ най-полезни за селското население, което работи на полето.

А. Капитановъ (з): Вещи лица.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Не. Това сѣ хора специалисти.

А. Капитановъ (з): Вещи лица, да! Като тия, които правятъ законитѣ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Вещи лица е друго. Тѣ сѣ занаятчии — работятъ.

Г. г. народни представители! Къмъ чл. 4 следъ п. 4 тръбва да се прибави п. 5, който да обхване всичкитѣ ония техници, машинисти-практици, които отъ 1923 г. сѣ такива. Старииятъ законъ за занаятитѣ уреждаше тази материя и имаше едно постановление, споредъ което всички ония занаятчии, машинисти-практици, които до 1923 г. сѣ били такива, продължаватъ да иматъ права. Азъ смѣтамъ, че комисията тръбва да предвиди отново едно подобно постановление, защото законопроектъ нѣма за целъ да прегражда пътя на известни хора, които търсятъ поминъкъ. Законопроектътъ не тръбва да създава цензъ. Най-малко днесъ, г. г. народни представители, тръбва да се държи на ценза. Днесъ не може да става дума за цензъ — днесъ става дума за хлѣбъ. Когато хората гладуватъ, когато хората бедствуватъ, цензътъ нѣма значение. Разберете го това! Не книгата ще спаси нашата страна, а материалното. Законътъ не тръбва да бѣде бѣла книга — той тръбва да бѣде законъ на живота, реаленъ законъ.

Това е едно мое искане, което тръбва да се има предъ видъ отъ комисията: да се прибави къмъ чл. 4 и новъ пунктъ 5, въ смисълъ да се обхванатъ тѣзи машинисти-практици, които практикуватъ, които работятъ на частна практика и отиватъ при селското население да му помагатъ съ своитѣ знания, съ поправката на вършачки и други машини.

Г. г. народни представители! Единъ фактъ ми прави впечатление — че майсторскитѣ свидетелства се издаватъ отъ търговско-индустриалнитѣ камари. И въ цѣлия законопроектъ е прокаранъ този принципъ. Слушай сега, ти, тамъ, който много приказвашъ, да чуешъ!

А. Капитановъ (з): На мене ли разправяшъ? На Парламента разправяй. Ако вземешъ да разправяшъ поотдѣлно на всѣки единъ — отиде тая работа! Разправяй на тѣзи, които те слушатъ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Азъ разправямъ на всички. И тѣ ме слушатъ. Моето желание е да накарамъ обществото да разбере тѣзи работи.

П. Колевъ (з): Азъ не мога да те разбирамъ. Ако не повече отъ тебе, поне колкото тебе разбирамъ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Г. г. народни представители! Тръбва да се разбере едно — че търговско-индустриалнитѣ камари се състоятъ отъ избраници на тритѣ съсловия. Всѣка търговско-индустриална камара се състои отъ 54 души. Тия три съсловия сѣ: занаятчинтѣ, търговцитѣ и индустриалцитѣ.

А. Капитановъ (з): Отъ Стопанската партия нѣма ли?

Т. Константиновъ (нац. с. т): Азъ ви питамъ: какъ ще поставите занаятчиата подъ контролата на едритѣ търговци и индустриалци? Тази работа ми се вижда малко не-

състоятелна. Интереситѣ на голѣмитѣ търговци и индустриалци нѣма да имъ позволятъ да услужатъ на занаятчиата. И понеже търговскитѣ камари иматъ правото на контролъ и правото на издаване майсторски свидетелства, често пъти ще има конфликти въ тия търговски камари между търговцитѣ, индустриалцитѣ и занаятчинтѣ, които конфликти ще бѣдатъ въ ущърбъ на интереситѣ на занаятчиата.

Ето едно обстоятелство, което тръбва да се вземе подъ внимание, особено отъ земледѣлцитѣ, които представляватъ селското население, което е повече трудово население. Азъ ви казвамъ, че въпросътъ за създаването на отдѣлни занаятчийски камари е много навремененъ. Както става въпросъ за отдѣлни земледѣлски камари, така тръбва да става въпросъ и за отдѣлни занаятчийски камари. Всѣко съсловие тръбва да има своитѣ камари отдѣлно. Държавата, която обединява общитѣ интереси на народа, днесъ служи на едрия капиталъ. А ако държавата служи на труда, тя тръбва да поеме общия контролъ на тѣзи съсловия и, като ги контролира, като ги регламентира, като ги направлява, да следи общитѣ интереси и да пренебрегва интереситѣ на отдѣлни малки групички.

Търговско-индустриалнитѣ камари, тѣй, както сѣ по съставъ, не могатъ да дадатъ резултати. И наистина тѣ не могатъ да защитятъ занаятчийството. Това е единъ дефектъ, който тръбва да се премахне презъ новия законъ. И азъ съветвахъ комисията да сложи този въпросъ на разглеждане конкретно, когато ще дойде да обсъжда законопроекта.

А. Капитановъ (з): И ти можешъ да дойдешъ.

А. Буковъ (з): Дано поне въ комисията го разберемъ, туку не го разбираме.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Сега минавамъ по-нататкъ. Днесъ на онзи, който нѣма пари; на онзи, който не може да намѣри клиенти, му давашъ свидетелство! Колко пари струва това? Не можешъ да му помогнешъ. Казахъ ви, че днесъ има два въпроса — гѣпроси непосредствени и належачи, които ще тръбва да се разрешатъ веднага, и въпроси, чието разрешение може да се отложи за по-продължително време. И затуй съ тоя законопроектъ тръбва да се разреши въпросътъ за кредита. Занаятчинтѣ викатъ вече отъ дълго време: „Намалете наемитѣ!“ — Не ги намалявате. Занаятчинтѣ викатъ: „Намалете данъцитѣ!“ — Не ги намалявате. Занаятчинтѣ викатъ: „Дайте кредитъ.“ — Не имъ давате. Сега имъ давате законъ, който нѣма да имъ помогне, ако не помогнете на тѣхното положение.

Като не желая повече да ви занимавамъ, г. г. народни представители, смѣтамъ, че безъ да се държи смѣтка за днешната голѣма стопанска криза; безъ да се държи смѣтка за процеса на общото обедняване на градското и селското население; безъ да се държи смѣтка за голѣмитѣ задължения, които е натрупалъ нашиятъ занаятчия, работникъ и селянинъ, не може съ никакъвъ законъ да имъ помогнемъ. И колкото повече се забавя това подпомагане на народа въ тия тежки моменти, толкова повече законопроектътъ се явява закѣснѣлъ. Навреме дайте реформи, навреме дайте радикално подпомагане. Ако то не е навременно, ще бѣде късно. Защото, когато вълната нарастне много, не ще бѣдете въ състояние да я спрете съ законопроектъ, тя ще извърши своето разрушение. Азъ смѣтамъ, че Народниятъ блокъ, който е въ края на своето съществуване, понеже нѣма сили да внесе радикални реформи . . . (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Отъ тая трибуна казвамъ на васъ и на всички народни представители, които желаятъ да ме чуятъ, че най-висшъ моментъ е сегашниятъ именно моментъ . . .

А. Капитановъ (з): Нека народътъ знае, че вашата партия разправя туй и туй.

Т. Константиновъ (нац. с. т): . . . и, ако изпустнете този моментъ, ще бѣде късно за вашето управление. Затова напрегнете си последнитѣ сили, за да помогнете на народа. Тръбва да се даде единъ общъ мораториумъ днесъ на цѣлия български народъ. Г. Мушановъ ходи преди година въ чужбина, за да намалява нашитѣ задължения. Сега вече казва: „Нѣма да плащаме“. Управителътъ на Българската народна банка също казва: „Нѣма да плащаме“. Но сега го казватъ това. По-рано говориха за намаление съ 15, съ 20, съ 50%. Ако бѣха казали тогава: нѣма да плащаме, нѣмаше държавата да дойде до това положение.

З. Димитровъ (д): (Казва нѣщо)

Т. Константиновъ (нац. с. т): Ако една Унгария имаше куража, ако една Гърция имаше куража да заяви това, нека и България има тоя куражъ.

А. Капитановъ (з): Чакъ толкова куражъ, колкото има твоята партия, никъде не е имало!

Т. Константиновъ (нац. с. т): Моята партия сега се създава. Тя е въ началото си.

А. Капитановъ (з): Щомъ сега се създава, отъ името на кого говоришъ?

Т. Константиновъ (нац. с. т): Слушай! Този, който е сеприозенъ общественикъ, той ще чака; но днесъ вие сте хаосъ, вие сте единъ калабалък, но фактически — боклукъ. (Възражения и смѣхъ отъ земледѣлцитѣ)

А. Капитановъ (з): Кой е боклукъ? Я си оттегли думитѣ назадъ! Вие сте боклукъ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Вие ме прекъсвате и ме карате да приказвамъ това.

А. Капитановъ (з): Не можешъ така да приказвашъ въ Парламента.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Приятелю! Азъ говоря по законопроекта.

А. Капитановъ (з): Боклукъ сте вие, защото сте останали остатъкъ отъ всички партии.

Министъръ Д. Гичевъ: Той въ началото бѣше при насъ, но изневѣри и избѣга.

А. Капитановъ (з): Втори пътъ нѣма да те туримъ въ листата.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Когато се правѣше Блокътъ, ти спѣше нѣкъде на село. Ти не ги разбирашъ тѣзи работи.

А. Капитановъ (з): Азъ ги разбирамъ тия работи. А колко вие ги разбирате, показва онова, което говорите. Азъ съжалевамъ, че отъ тамъ може да приказвате така. Изглежда, че понеже партията ти сега се ражда, и ти сега се раждашъ като общественикъ. Само едно пеленаче може да разправя такива работи.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Приятелю! Ела тукъ на тая трибуна и говори, за да те видя какво ще кажешъ. Азъ говоря по законопроекта и цѣлата Камара ме слуша.

А. Буковъ (з): Слуша те, ама не те разбира.

И. Попивановъ (з): Дано въ комисията го разбератъ.

Т. Константиновъ (нац. с. т): Оставете ме спокойно да си кажа думата (Смѣхъ срѣдъ земледѣлцитѣ) Разберете, г-да, че живѣемъ тежки времена.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че законопроектътъ не решава напълно въпроситѣ, които той трѣбва да засегне. Занаятчийскиятъ въпросъ е члърсъ, който влиза въ нова фаза, и той трѣбва да обхване маса нови техници-специалисти, шлосери и пр., които търсятъ своето занятие въ частни професии внѣ отъ фабрицитѣ. Безъ това вие нѣма да решите правилно въпроса.

При туй положение, въ преходнитѣ правила азъ настоявамъ да се предвиди, че всички техници-практици, машинисти, които отъ 1923 г. сж имали това качество и сж упражнявали занаята си, да бждатъ признати за майстори. Тоя текстъ трѣбва да бжде вписанъ въ законопроекта. Ако вие съ този законопроектъ, съ редъ мѣроприятія, искате радикално да подпомогнете занаятчиата, работника, селянина, трудовата интелигенция и чиновника, азъ вѣрвамъ, че законопроектътъ ще има тогава добри послѣдствия. Ако вие съ вашия законопроектъ нѣмате куражъ да прокарате радикална реформа, съ огледъ да пожертвувате интереситѣ на група хора, вие нѣма да направите нищо.

Въ името на тия разбирания азъ моля комисията да има предъ видъ тия мисли, изказани отъ менъ и да поправи законопроекта въ много пунктове, въ които той не е издържанъ.

А. Капитановъ (з): Bravo! Бурни ржкоплѣскания!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Захари Димитровъ.

З. Димитровъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ нѣмаше да вземамъ думата, обаче, като видѣхъ, че занаятчийството се защищава отъ хора, които не сж занаятчици, азъ, като занаятчия, трѣбва да кажа нѣщо.

Г. г. народни представители! Знаете, че, въ нашата държава, нашитѣ занаяти сж играли много голѣма роля въ миналото. Тѣ ще играятъ такава роля и занаятчието. Нашето занаятчийство е единъ отъ най-главнитѣ лостове, който свързва селската маса съ търговеца. Занаятчийството е посрѣдникъ: то взема стокитѣ отъ търговцитѣ, то ги преработва и следъ това ги изнася на пазара и ги продава на наши селянини. Обаче много добре знаете, че ценитѣ на стокитѣ, които то вземаше отъ търговцитѣ, паднаха и по този начинъ занаятчийството загуби много. То продължава да губи много и затова трѣбва да влѣземъ въ положението на нашето занаятчийство и да му помогнемъ.

По какъвъ начинъ ще му помогнемъ, г. г. народни представители? То е много лесенъ начинъ. Ще му се помогне, като малко отъ малко го облекчаваме. Знайте, г. г. народни представители, че нашитѣ занаятчици и денъ и ношъ работятъ, трудятъ се, за да могатъ да продаватъ поевтино стокитѣ, които изкарватъ. Кредитътъ, обаче, който получаватъ, бива много олихвяванъ, а това поскѣпва производството имъ. Трѣбва да се взематъ мѣрки и да поевтинятъ произведенията на нашата индустрия, които обработва нашиятъ занаятчия, за да продава поевтино на пазаритѣ.

Азъ съмъ вземалъ отъ нѣкои занаятчици нѣкои смѣтки, които тукъ ще ви покажа, за да видите, че се работи на безценица. Единъ дрехаръ, въ гр. София, работи единъ катъ дрехи отъ 900—1.000—1.200 л. Той го работи 2 дена. Следъ като покрие своитѣ разноски за тѣзи два дена, той може да изкара една печалба отъ 180—200 л., а въ провинцията единъ дрехаръ може да изкара само 160 л.

Бакърджитѣ, които по цѣли дни чукатъ, хлопатъ денемъ и ношемъ и четири килограма бакъръ не могатъ да изработятъ въ два дена. И тѣ въ тѣзи два дни припечелватъ около 150, 200 л., или годишно припечелватъ 9—10.000 л., като се извадятъ разходитѣ. Тукъ имамъ и редъ други смѣтки, отъ които се вижда, че българското занаятчийство не припечелва много. То не иска да се унищожава онзи кредитъ, който му се дава; то не ще намаление на неговитѣ задължения, а иска чрезъ законъ да се направятъ дългосрочни неговитѣ задължения, като се намалятъ и лихвитѣ. То иска и намаление на наемитѣ.

Р. Рангеловъ (раб): Не сж такива исканията на занаятчиата. Въ всички свои събрания и резолюции тѣ изтъкватъ съвсемъ други искания.

А. Капитановъ (з): (Къмъ Р. Рангеловъ) Сега вече ти имашъ думата да приказвашъ. Щомъ се приказва за шивачитѣ, ти вече можешъ да приказвашъ!

А. Бояджиевъ (раб): (Къмъ Захари Димитровъ) Вие сте занаятчия, но вие сте единъ крупенъ занаятчия, никакъвъ работникъ.

З. Димитровъ (д): Азъ ви моля да не ме закачате. Азъ съмъ занаятчия и поддържамъ работници, а не съмъ като васъ, да се гордѣя, че помагамъ само на работници, а да нѣмамъ нито единъ работникъ.

Р. Рангеловъ (раб): Ти експлоатирашъ работницитѣ.

З. Димитровъ (д): Г. г. народни представители! Занаятчийството много страда, то е измѣчено. Трѣбва да му се подобри положението — азъ ви казахъ, какъ трѣбва на нашето занаятчийство да се подпомогне.

То не е доволно отъ много работи, които тукъ азъ ще ви изнеса. Нашето занаятчийство не е доволно отъ политиката, която се водѣше доскоро. Защото малко грижи е полагала държавата за него. Когато се събираме съ нашитѣ по-стари занаятчици, всички казватъ, че ние много сме се мъчили и, че много малко грижи е положила държавата, респективно управницитѣ, за насъ. Тѣзи, които управлятъ държавата, като-че-ли не искатъ да знаятъ за нашето положение.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Отъ две години насамъ не е ли по-другояче?

З. Димитровъ (д): Това се отнася за водената политика отъ 1912 г. до 1931 г. Ще ме попитате и ще ви кажа, какъ се е водила политиката въ миналото. Много сж ни водили по войнитѣ и много и много загинаха, а тия, които сж се връщали, сж намирали разрушено нашето отечество.

Следъ туй, когато почнаха да управляват нашата държава господа професоритѣ, имаше пари въ българския народъ, тѣ не пестиха българската пара и, когато сега се явиха тукъ да говорятъ, казаха: „Не можемъ да дадемъ нашата рецепта!“ Ние не щемъ вашата рецепта, защото тя е „хубава“, но за мина „Перникъ“, не и за българския народъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): А вашата рецепта, като е хубава, защо не я изпълните?

З. Димитровъ (д): Г-да! Азъ искамъ да направя нѣколко бележки по законопроекта.

А. Капитановъ (з): (Къмъ Ц. Бобошевски) За Васъ разправя тѣзи работи.

Ц. Бобошевски (д. сг): Азъ не съмъ професоръ.

А. Капитановъ (з): Васъ визира.

Н. Стамболиевъ (з): Той казва, че когато Бобошевски билъ министъръ на търговията, е разбралъ нѣщо отъ мината „Перникъ“.

З. Димитровъ (д): Искамъ да направя една бележка по чл. 24. Занаятчийски сдружения, които по едни или други причини се отдаватъ на нѣкоя политическа партия, да има право г. министърътъ да ги разформира. Това искамъ да се прокара въ чл. 24.

А. Бояджиевъ (раб): Твоето предложение ще бжде точно, ако се каже: ако изпадне подъ влияние на Работническата партия, се разтуря. Какво го осуквашъ безъ патрахилъ?

З. Димитровъ (д): Вие знаете, че въ българското занаятчиство не е имало комунизъмъ, а вие се мъчите да го насаждате. Занаятчиството трѣбва да бжде здраво на своето мѣсто.

Р. Рангеловъ (раб): Защо се плашишъ, бе!

З. Димитровъ (д): Следъ туй искамъ да кажа, че къмъ занаятчийската комисия, състояща се отъ представители на 5-тѣ търговски камари, трѣбва да има по единъ членъ и отъ занаятчийското съсловие.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Активни занаятчи да вкарате.

З. Димитровъ (д): Да, защото както е комисията, по физиономия, ще бжде чиновническа, а не занаятчийска. Искаме да се премахне забележка втора къмъ чл. 36, която допуска на разни дружества на богати хора да взематъ единъ занаятчия съ майсторско свидетелство и следъ това да преработватъ разни материали и да ги изнасятъ на пазаритѣ, за да конкуриратъ на занаятчиитѣ.

Помолвамъ г. министра, всички онѣзи паразитни индустрии, като гумената за царвули, да се премахнатъ, за-

щото много обущари пропадатъ въ нашата страна. Същевременно има и други такива паразитни индустрии, които трѣбва да се премахнатъ, или да се обложатъ съ по-голъми данъци, за да се облекчи финансово държавата. (Ржкоплѣския отъ мнозинството)

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Арабаджиевъ.

П. Арабаджиевъ (з): Отказвамъ се.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Списъкътъ на записалитѣ се оратори е изчерпанъ. Изказаха се всички парламентарни групи. Г. министърътъ ще отговори въ утрешното заседание. Предлагамъ за утрешното заседание следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за събиране на прѣкитѣ данѣни;

2. Първо четене законопроекта за занаятитѣ — продължение разискванията;

3. Второ четене законопроекта за ограничение престѣпленията противъ личната и обществена безопасностъ;

4. Първо четене законопроекта за уреждане наемнитѣ отношения;

5. Второ четене законопроекта за разяснение и допълнение на чл. 2, ал. 3, отъ закона за опрощаване на глобитѣ.

Одобрение предложенията:

6. За отпущане народна пенсия на писателя Антонъ Странимировъ;

7. За одобрение постановленията на Министерския съветъ, относно намалението акциза на вината и материалитѣ, отъ които се вари ракия, реколта 1932 г.

Доклади:

8. На комисията по Министерството на правосъдието, относно искането на Софийския окръженъ съдъ да се даде разрешение за сѣдене нѣкзи народни представители;

9. На прошетарната комисия;

10. На комисията по провѣрка на изборитѣ (старозагорски, новозагорски, горноорѣховски и егридеренски);

11. Първо четене предложението за допълнение чл. 323 отъ закона за задълженията и договоритѣ;

Второ четене законопроектитѣ:

12. За юридическитѣ лица;

13. За кариеритѣ;

14. Първо четене предложението за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание и

15. Разглеждане заявлението на народния представителъ Асенъ Бояджиевъ, да му се отпустнатъ дневнитѣ пари за времето, презъ което е билъ задържанъ въ затвора.

Които приематъ този дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието. Следващото заседание ще бжде утре следъ обѣдъ.

(Вдигнато въ 19 ч. и 43 м.)

Подпредседателъ: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**

Секретаръ: **Д. ТОТЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**